“Masonluk Nedir ve Nasıldır” Adlı Kitap Üzerinde Analitik İnceleme ve Eleştiriler - 11

Yasalar

Masonluktaki yasalardan söz edince, Türkiye’de Masonluğa karşıt girişimlerde bulunmaya kafasını takmış, bunun için biraz bilgilenmiş olanlardan kimileri, -hani *“mal bulmuş mağribi gibi”* denir ya- hemen bu konunun üstüne gidiverir. *“Bakın, görüyorsunuz, masonların kendilerine özgü yasaları var. Kendilerini ülkemizin yurttaşlarından saymıyor, bizden üstün sanarak ayrı tutuyorlar”* tarzında lâflar ederler.

İşin ilginç yanı şu k,i bu terimin kullanımını siz de yadırgamakta olabilirsiniz. Ancak şunu göz önüne alın: Bir terim olarak yasa sadece ülkelerin yönetimine özgü değildir. Gerek genel gerekse özel olarak “meslek yasası”, “sanat yasası”, “ahlâk yasası”, “sporcu yasası” gibi yasalar vardır. Bunların her biri sadece kendi alanında geçerlidir.

Masonlukta da “yasa”, “temel yasa”, “anayasa” gibi terimler kullanıldığında, bunların sadece kurumsal olarak Masonluğu, bireysel olarak da masonları ilgilendirdiği, masonik örgütlenme ve çalışmalarla bağlantılı olmak üzere geçerliği olduğu bilinmeli, ülkelerin ya da devletlerin yasaları ile benzeştirme ya da karşılaştırma (kıyas) yapılmamalıdır.

Masonluğun yasaları, ulusal (millî) ya da evrensel yasaların üzerinde değildir. Onlarla çelişkileri, onlardan üstün olma ya da onların yerini alma gibi savları yoktur. Masonları yurttaşlık ya da insanlık yasalarından bağışık (muaf) tutmaz. Her ne ad altında olursa olsun, bir mason örgütünün çalıştığı ülkenin yasalarına uyma zorunluluğunu da kaldırmaz.

Aklımıza şöyle bir soru gelir: *«Madem öyle, o halde bunlara niçin “yasa” deniyor da “tüzük” ya da “yönetmelik” gibi terimler kullanılmıyor?»*

Mason kuruluşlarının tüzükleri, yönetmelikleri ya da bir başka ad taşıyan “kurallar ve yöntemler tutamı” da vardır. Bunlardan her biri yalnızca ilgili mason kuruluşuna özgüdür; bir başkası için geçerli ya da bağlayıcı değildir. Yasalar ise bunların üzerindedir; genel olarak onları benimseyen tüm mason kuruluşları ve bu kuruluşların üyelerini ilgilendirir.

Burada “onları benimseyen” sözüne dikkat edelim ve bunu yabana atmayalım. Çünkü açıklamalarına geldiğimizde göreceğimiz gibi Masonlukta evrensel nitelikli tek bir yasa yok… Gerçi her mason örgütü kendi benimsediği temel yasayı tek, asıl ve evrensel sayar ama belli bir yönden değil de daha geniş bir bakış açısıyla bakıldığında, durumun hiç de öyle olmadığı görülüyor.

Masonlukta nasıl yazılı ve yazılı olmayan ritüeller varsa, yazılı ve yazılı olmayan yasalar da vardır.

Latince terimiyle **"Lex non Scripta"** olarak da anılan yazılı olmayan yasalar, geleneksel yöntem ve kurallar ile törelerden oluşur.

Zaten bir yasanın yazılı olmayışı hayret ve kuşkuyla karşılanırdı ama bu bilgi konuya açıklama getiriyor. Buna karşın onlara "yasa" denilmesinin ne denli doğru olduğu tartışılamaz değil.

Ancak bazı mason kuruluşları, tüzük ya da yönetmeliklerinde bunlardan bir bölümünü yazılı hale de getirmiştir. Bazıları bunları ritüellerine de yansıtmıştır. Elbette bu bağlamda mason kuruluşları arasındaki farklar daha da belirgindir.

Mason kuruluşları arasında farklar söz konusu olunca, bunlara "yasa" denilse bile her yerde geçerli olmadıkları ortaya çıkar. Bu da Masonlukta "evrensel" denilebilecek bir yasanın bulunup bulunmadığını tartışmaya açar.

Bazı yasaların yazılı olmayışının üzerine Masonluğa karşıt *(antimasonik)* cephede yine kıpırdanma başlar: *«Bakın, yazılı metni yok. Demek ki gizli... Kim bilirneler saklıyorlar, ne dümenler, ne şeytanlıklar çeviriyorlar!»*

Bu gibi sözleri hemen "bayağı" görmeyin. Masonluğa karşıt cephenin tarzı bu... Saldırı ve mesnetsiz suçlamada nezaket beklenir mi?

Yazılı olmayan yasaların yazılı olmayışı onların "gizli" olduğu anlamına gelmez. Bunların yazılı hale getirilmelerini engelleyen bir kısıtlama yoktur. Ancak bunlar toplumun töreleri gibidir; kolayca yazılı hale getirilemez.

«Yazılı olmayınca nasıl öğrenilebilir ki?» diyenleriniz olabilir.

Yanıtı basit: Toplumun gelenek ve töreleri nasıl öğreniliyor? Görerek, yaşayarak, izleyerek, deneyim edinerek, gerektiğinde bir bilene sorarak... Buna karşın, en azından Türk Masonluğu'nda geçerli yazılı olmayan yasaların bir bölümünü okumak olanağı var:

Ancak bu kitabı da tek ve sadece Türk Masonluğu'na özgü bir durum sanmayın. Türkiye'de Masonluktaki etiket konusunu kaleme alıp makaleler hatta kitap yazmış olanlar var. Başka ülkelerde çok daha fazlası.

Sözü edilen kitap birkaç kez basıldı ama tükenmiş durumda; yenisi yok. Fakat giriş bölümlerini okuyabilirsiniz: https://www.academia.edu/85573169/

Demek oluyor ki, Masonluğun etiketini yani yazılı olmayan yasalarını öğrenmek sadece gözlem ve deneyim ile oluşmuyor. Her ne kadar *"yazılı olmayan yasalar"* deniyorsa da bunların yazılmışları da var.

Bu yazılmış olanların bazı mason kuruluşlarının tüzük ya da yönetmelik kapsamında yer alan kurallarda, bazıları ilgili kurallarında ya da ritüellerinde belirtilmiştir. Ancak bunların hiçbirinde belirtilmemiş olan, özellikle masonların hangi ortamdaki tutum ve davranışının nasıl olması ve başka türlü olmaması gerektiğini ortaya koyan birtakım kural dizgeleri de var. Nitekim "etiket" teriminin kullanılışı da bundan ileri geliyor.

■ ■ ■

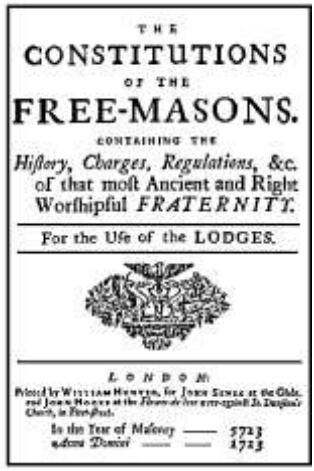
Yazılı yasalar ise "temel yasa" ya da "anayasa" terimiyle özdeşleşir. Bu iki terimeş anlamlı sayılabilir.

Obediyansların genel yasalarına "temel yasa", bir mason ritinin (özellikle Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin) genel yasalarına ise "anayasa" deniyor.

Neden öyle dendiği de anlaşılır gibi değil.

Buna karşın Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin Anayasası'nı incelemeye sıra geldiğinde, buna da aslında "yasa" değil bir "genel tüzük" demenin daha doğru olabileceğini göreceğiz.

MASONLUĞUN TEMEL YASASI

THE
CONSTITUTIONS
OF THE
FREE-MASONS.
CONTAINING THE
History, Charges, Regulations, &c.
of that most Ancient and Right
Worshipful *FRATERNITY.*
For the Use of the LODGES.
LONDON

Bu kitabın 8. bölümündeki ***"İlk Örgütlenme"*** alt başlığı altında anlatılmış olduğu üzere, 1723 yılında Londra Büyük Locası'nda yürürlüğe konmuş olan yasa, Spekülatif Masonluğun ilk temel yasasıdır. Sonradan bunu başka temel yasalar izlemiştir.

Gerek Masonluğun 18. yüzyıldaki temel yasa düzenlemeleri arasında ilk oluşu gerekse masonik kurumları üzerindeki etkisi nedeniyle "en önemli" sayılan bu temel yasanın toplam 91 sayfadan oluşan basılı kitabı, dört asal bölümden oluşur:

1. Tarihsel Bölüm
2. Yükümlülükler
3. Genel Tüzükler
4. Şarkılar

Bunun ikinci bölümü dışında nasıl olup da diğerleri "yasa" başlığında yer alıyor, anlamak olanaksız. Dolayısıyla buna "temel yasa kitabı" denilmeliydi.

Temel yasayı içeren kitabın hemen hemen yarısını kaplayan tarihsel bölüm, Masonluğun tarihinde sonradan "en ünlü spekülatif mason" niteliğini edinmiş olan James Anderson tarafından kaleme alınmıştır. Yazıldığı sırada beğeniyle karşılanmış ama sonra birçok yanlışlık içerdiği anlaşılmış, 1738 tarihli basımında yer yer düzeltmeler yapılarak bazı yanlışlar giderilmişse de bu kez yanlışlara yenileri eklenmiştir. Tüm bunlar o yıllarda değil, çok sonra anlaşılmıştır. 18. yüzyıl sonlarına doğru basılan temel yasa kitaplarında ise artık böyle bir bölüme yer verilmemiştir.

«İyi yapılmış. Tarih yazmak tarihçilerin, yasa düzenlemek ise yetkili yönetimsel organın işi.» diyebilirsiniz.

Doğru... Ancak bu ilk oluşum sırasında o tarihsel bölüme gereksinme vardı. Temel Yasa köklü bir tarihçenin üzerine oturtulmalıydı.

Fakat yazılmış olan köklü tarihçe (!) kısmen yanlış, kısmen uyduruk, o ayrı… Ancak düşünün ki Londra Büyük Locası'nın kurucuları arasındaki hayli geniş bilgi ve kültürlü kardeşler bile bu yanlışların farkına varmamış. Zaten fark edemezlerdi ki... Çünkü bilmiyorlardı. Tarihçi olmayan kişiler için bu tür bilgilere sahip olunması, ancak 18. yüzyıl ortalarında Aydınlanma Çağı ile başlıyor.

Belki şöyle bir varsayımsal deyiş daha doğru: Kitabı beğenenler bu beğenilerini okumadan belirtmiş olsalar gerek.

[Bu hatalı tarihçenin tümünü ***"Anderson'un Kitabı"*** adlı kitapta okuyabilirsiniz. Kitabı bulamazsanız öneri: https://www.academia.edu/101235194/. Bu öneri, kitabın başlangıcı üzerine… Bunu izleyen beş bölüm daha var.]

■ ■ ■

"Yükümlülükler" (Mükellefiyetler, Vecibeler) başlığı altındaki bölüm asıl temel yasadır.

Bu bölümde altı başlık vardır. Bunların hepsine baştan sona yer vermeyeceğiz. Ancak her birinin kapsamını özetle gözden geçirmek hem gerekli hem yararlı.

Tamamı şurada okunabilir: https://www.academia.edu/101376986/

1. "Tanrı ve Din Konusunda"

Bu madde önce bir masonun töresel yasaya uymak zorunda olduğunu, hiçbir zaman "budala bir tanrıtanımaz" (stupid atheist) ya da "dinle ilgisiz bir özgür düşünceci" (irreligious libertine) olmayacağını belirtir.

Ardından ***"Herkesin özel kanılarının kendisine bırakılarak, tüm insanların üzerinde uyuştukları bir dine uymaları uygun görülmüştür."*** denir.

Bu yükümlülük tarih boyunca Masonlukta en çok tartışılmış konulardan biridir. Düzenlendiği sırada, sonradan üzerinde çeşitli ve birbiriyle çelişkili yorumlar yapılabileceği düşünülememiştir.

Elbette düşünülemezdi. Ne dendiği, ne yazıldığı o tarihteki anlayış uyarınca açık seçikti. Başka bir anlama gelemezdi. Böyle bir şey neden olsundu ki?..

Oysa sonradan birbirleriyle uyuşmaz eğilimlerle çok farklı yorumlar yapılmıştır. Bu da zamanla kardeşlerin arasının açılıp Masonlukta bir "bölünmüşlük olgusu" doğmasına yol açmıştır.

Dolayısıyla Temel Yasa'nın bu ilk maddesinin üzerinde aslında daha çok durmamız gerekir ama bunu Masonluktaki bölünmeleri ele alacağımız sonraki bölüme bırakalım.

Burada belki bir yorum/açıklama yapılması iyi olurdu.

Kimileri şöyle demiş: "Yasa, bir masonun herhangi bir tanrıtanımaz değil, budala bir tanrıtanımaz olamayacağını belirtiyor. Demek ki, akıllı ve bilinçli bir tanrıtanımaz mason olabilir. Ayrıca, hem dinle ilgiyi bir kişi hem bir özgür düşünceci de olabilir; dinler, ille de özgür düşünceye engel olmaz ki."

Bu biraz demagoji olsa da böyle görüşler ileri sürülmüş.

2. "Yüksek ve Alt Düzeyde Devlet Memurları Üzerine"

Bu maddede "bir masonun, bulunduğu ülkenin yasalarına bağlı, iyi bir yurttaş" olacağı belirtilir. ***"Bir mason devlete baş kaldıracak olursa, bundan ötürü locadan çıkarılmasa bile tutum ve eylemleri desteklenmeyecektir."*** denir.

Buradaki asal konu, hem politikanın Masonluğa sokulmaması hem Masonluğun politikaya karışmamasıdır.

Dikkat: Burada Masonluğun politikaya karışmamasından söz ederken, bireysel olarak masonların değil kurumsal olarak bir mason örgütünün politikaya karışmaması gereğinden söz ediyoruz.

Kimilerince burada sadece "iç politika"nın söz konusu olduğu ileri sürülmüş, böylece mason örgütlerinin dış politikaya karıştırılabileceği gibi bir izlenim verilmesine çalışılmıştır.

Nitekim özellikle 19. yüzyıl boyunca hatta 20. yüzyılda bunun dünya çapında birçok örneği görülmüştür. Günümüzde bile görülebilmektedir. Beri yandan iç politika bakımından bu maddeye her yerde uyulmuş olduğunu söylemek de zordur. Ara sıra bunun da örneklerinden söz ediyoruz.

«İyi ama bu maddede politikanın sözü geçmiyor ki!» diyebilirsiniz.

Doğru… Politika ya da siyaset bu maddenin sonradan çıkarılmış bir yorumunun ürünü. Özgün metinde öyle bir şey yok. Nitekim bu kitabın 9. bölümünün sonunda belirtmiş olduğumuz üzere, Londra Büyük Locası'nın kuruluşunun perde arkasında dehşetli bir politik emel vardı. Ancak bunun gizli tutulması, masonların çoğunluğuna bile sezdirilmemesi çok önemliydi.

Bu nedenle de bir masonun isterse devlete (krala) karşı çıkabileceği fakat Büyük Loca'nın bunu desteklemeyeceği özenle belirtilmiş. Çünkü zaten Büyük Loca'nın kurulabilmesi İngiltere Kralı'nın izni sayesinde olmuştu; varlığını sürdürebilmeside aslında ona karşı hanedan açısından bir komplo tasarımına destek verildiğinin farkına varmamasına bağlıydı.

O günlerden günümüze dek çok şey değişti. Nitekim birçok ülkede bu madde yürümedi.

Günümüzde İngiltere Birleşik Büyük Locası Büyük Üstadı'nın mutlaka kral ailesinden olduğu ve olması gerektiği de eklenmeli.

«Ülkemizdeki durum nedir?» diye soracak olursanız, bunun yanıtını zaten bilirsiniz. Farklı bir yoruma gerek yok.

Okur bunu nereden biliyor ki? Önce Masonluğun Türkiye'deki tarihçesini enine boyuna incelemiş, en azından şöyle bir okumuş olmalı.

Ancak şunu aklımızdan çıkarmayalım: Ne masonlar arasında politik nitelikli tartışmalar yapılmalı, ne güncel politika sorunları locaların gündemine getirilmeli ne de büyük localar doğrudan politikayla ilgilenmelidir.

Tüm bunlar hiç kuşkusuz localarda politik sistem ve rejimlerin tarihsel, bilgisel, sosyolojik, ekonomik ve benzeri bakımlardan irdelenmesini engellemez.

3. "Localar Üzerine"

Buradaki loca sözcüğü hem "masonların gerektiğince örgütlenmiş olduğu bir kurum" hem de "masonların toplanıp çalıştığı yer" anlamına gelmektedir.

Bu yükümlülüğe göre "her mason bir locaya üye olmak, iç yönetmeliğine ve genel tüzüklere uymak" zorundadır.

Buradaki "iç yönetmelik", her locanın sadece kendi üyesi olan masonlar için bağlayıcı olmak üzere düzenleyebileceği bir kurallar ve yöntemler dizisidir. Ancak her locanın böyle bir yönetmeliğinin bulunması zorunlu değildir; varsa uyulması zorunlu olur. Bu zorunluluk ise localarda keyifsizlik yaratabilmektedir; esnekliği ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle çoğu localar bir iç yönetmeliğinin bulunmamasını tercih eder.

Burada söz konusu olan "Genel Tüzükler" ise büyük locanın genel tüzükleridir. 1723 tarihli temel yasa söz konusu olduğunda, bu yasanın yürürlüğe girişinden önce Londra Büyük Locası'nın ikinci büyük üstadı **George Payne** tarafından hazırlanıp büyük loca genel kurulunda onaylanmış, sonra da kitabın üçüncü bölümü haline getirilmiş tüzüklerden söz edilmektedir.

Ancak içeriğinde dolaylı olarak belirtildiği gibi, her büyük loca kendi genel tüzüklerini düzenleyebilir. (Aslında bu bir yorum üzerine böyledir. Temel Yasa kitabında buna gerçekten olanak tanınıp tanınmadığı sorgulanabilir.)

Nitekim öyle olmuştur.

Her obediyans kendi tüzük ve yönetmeliklerini, kendi benimsediği genel ilke, gelenekselleştirdiği kurallar ve yöntemler uyarınca kendisi belirlemiştir. Dolayısıyla 1723 tarihli temel yasa kitabına girmiş olan genel tüzükler bir anı niteliğinde kalmıştır. Bununla birlikte, o tarihlerdeki gereksinme ve yöntemlerin nasıl olduğunu öğrenebilmek bakımından sırası gelince bunu da şöyle bir gözden geçirmeliyiz.

Bu maddenin kapsamına devam edelim...

"Geçerli bir engeli olmadıkça loca toplantısına katılmazlık edemez."

Günümüzde de yürürlüğünü sürdüren bir genel kuraldır bu... Ancak ne ölçüde uyulduğu elbette sorgulanabilir. Obediyansların günümüzün koşulları uyarınca benimsedikleri tutum ve yöntemleri, -locaların yönetimini üstlenen masonların bu bağlamda gösterdikleri titizlik ya da gevşekliği bir yana bırakalım- bu yasa kuralını gözetmeyi her masonun kendi masonik vicdanına bırakmıştır.

Günümüzde çoğu obediyanslarda böyle bir zorunluluk yok. Masonlar, loca toplantılarına isterse katılabiliyor.

Devam...

"Üye olarak alınacakların iyi ve doğru, özgür doğmuş, sağgörülü ve ergin yaşta kimseler olmaları" gerekli görülmüş, ***"köle, kadın, ahlâksız veya lekeli kişi olmamaları"*** gereği eklenmiştir.

Töresel nitelikleri anladık; cinsiyet ayırımını da o günlerin anlayışı çerçevesinde diyelim ki hoşgörüyle karşıladık; bir de şu "özgür doğmuş olma" koşulu var.

Bu koşul özellikle dikkat çekicidir.

O tarihlerde özgürlük, henüz salt somut bir kapsamda "köle olmamak" anlamına gelirdi. Köle sayılan bir kişinin çocuğu da köle olarak doğar, köle olarak yaşardı. Toplumsal yapı nedeniyle, geniş halk kitlelerini oluşturan insanların büyük çoğunluğu köle sayılırdı. Bu arada bir de şunu eklemekte yarar var: Soylu olmasa da Londra'da bir yıl yaşamayı başarmış bir kişi, özgür insan olmayı hak ederdi ama hâlâ "özgür doğmuş" değil…

Başlangıçta Masonluğu nasıl da geniş halk kitlelerinden soyutlamışlar!

■ ■ ■

Bu koşul, 19. yüzyılda Masonluğun başına dert oldu.

Bazı mason kuruluşları bunu göz ardı etti; bazısı kendi anlayışına göre yorumladı.

Sonunda olmadı, olamadı. İngiltere Birleşik Büyük Locası, kendi benimsediği temel yasada bunun yerine "özgür insan olma" koşulunu getirdi.

Günümüzde "özgür insan" kavramı bile hayli farklı anlamlara çekilebilir. Kimisi bunu "demokratik bir toplumda uygar haklara sahip olma" şeklinde alırken kimisi de "özgür düşünce sahibi olma" biçiminde değerlendirebilir.

Burada geçen "ergin yaş" kavramı da toplumların yasa ve töreleri uyarınca farklı tutulmakta, 18 ile 25 arasında değişmektedir. En yaygın olanı 21 yaşını doldurmuş olmaktır.

Bu bakımdan günümüzde değişen bir şey yok. Bu koşul Temel Yasa'da geçmese bile obediyansların tüzüklerinde belirtilir.

Temel Yasa'nın bu yükümlülüğüne bakılacak olursa kadınlar da mason olamaz, biliyoruz.

Bazı mason kuruluşları bu koşul üzerinde diretmeyi sürdürürken, bazıları bu yaklaşımın çağ dışı kalmış olduğu görüşündedir; onu da biliyoruz.

Şu halde bu maddenin geçerliğinin de bütünüyle değil ancak kısmen sürdüğünü söyleyebiliriz. Üstelik böyle bir Temel Yasa hükmü olmasaydı da çoğu mason kuruluşu zaten kadınları üyeliğine kabul etmeyecekti. Ancak bu hükmün varlığı, bu konudaki tutumlarını bir gerekçeye bağlayabilmelerine olanak veriyor.

Günümüzde gerek salt kadınların üye olduğu mason locaları hem karma localar ve bunların obediyansları bulunsa da, dünya çapında Masonluğun salt erkeklere özgü bir kurum olduğunu benimseyenler hâlâ büyük çoğunluğu oluşturuyor.

4. "Üstatlar, Nazırlar, Kalfalar ve Çıraklar Üzerine"

Bu maddeye geçmeden önce, bununla bağlantılı bir konuyu ele alalım.

Yıl 1723; yer Londra. Soru: Burada "üstatlar" denilince kimlerden söz ediliyor?

Şöyle mi yanıtlarsınız: *«Günümüzde localarımızda saygıdeğer üstat ya da üstad-ı muhterem denilen görevli mason.»*

Doğru. Ancak o kadar değil; biraz daha fazla…

Londra Büyük Locası'nda her üstadın bir yıl görev yapması, her yılın sonunda yenisinin seçilmesi gelenek edinilmişti. Böylece, her ne kadar özellikle İngiliz Masonluğu'nda Operatif Masonluk döneminden kalma eski geleneklerin hiç değiştirilmeksizin korunduğu ileri sürülmüşse de bir tek bu uygulama bile öyle olmadığını gösterir. Dolayısıyla her locada "bir önceki üstat" ve "ondan önceki üstatlar" vardı. Elbette yeni bir loca kurmak üzere ayrılan üstatlar da olurdu ama Büyük Loca'da üstat sayısının artış hızı locaların artışının çok üstündeydi.

1723 yılındaki loca sayısı 21… [Teme Yasa kitabının sonunda, locaların ayrıntılı listesi verilmiş. Şurada görebilirsiniz: https://www.academia.edu/102626552/] Başlangıçtaki (1717'de) loca sayısı 4. Altı yılın ortalamasını 12 alırsak 72 üstat var demektir. Bunlardan 21'i locaların başında olduğuna göre onlardan çok daha fazla sayıda "üstat" unvanını taşıyan mason olduğu anlaşılır. Nitekim bu durum kısa süre sonra bir "üstatlar enflasyonu" doğmasına neden olmuş.

Bu "üstatlar enflasyonu" İngiltere'de Kıta Avrupası'na oranla çok farklı bir uygulamaya nadan olmuş. Ancak bu 15 yıl kadar sürmüş.

Biz şimdi onu bir yana bırakıp, Temel Yasa yükümlülüklerinin dördüncüsüne bakalım.

Bu yükümlülükte, özellikle locadaki görevlilerin nasıl seçileceği ve derecelerin nasıl verileceği anlatılır.

En önemli noktalarından biri şöyle: ***"Her türlü yükselme, yalnızca gerçek değerlilik ve bireysel yararlılık üzerine kuruludur." … "Bir çırak, yıllarca süren belirli bir dönem boyunca hizmette bulunursa, bir bedensel sakatlığı veya noksanlığı da yoksa kalfa olabilir. Yararlılığı göz önünde tutularak nazır, sonra locanın üstadı, büyük nazır ve en sonunda da bütün locaların büyük üstadı olma onuruna ulaşabilir."***

Bir masonun çıraklık döneminin "yıllarca" sürdüğü belirtilirken kesin bir süre verilmemiş olduğu dikkatinizi çekmiştir. Bunun nedeni, o sıralarda bu süre üzerinde kesin bir karara varılamamış olması.

Kimisi bunun Operatif Masonluk dönemindeki gibi "en az yedi yıl" olmasını istiyordu. Ancak o zaman yeni localar kurmak için yeterli sayıda kalfa bulunamazdı. Kimisi bir yıl sürenin yeterli olabileceği görüşündeydi. Bir "orta yol" üzerinde uzlaşmaya varılamamıştı. Dolayısıyla bu konunun üstatların değerlendirmesine bırakılması yeğlenmişti.

Kalfalığa geçmesi söz konusu bir çırağın bedensel sakatlığının bulunmamasına ilişkin gereklilik de ilgi çekici. Masonluğa alınacak bir adayın da herhangi bir sakatlığının bulunmamasının gerekli görüldüğünü biliyoruz. Buradaki koşul, çıraklık dönemi sırasında bir kaza geçirip sakat kalabileceği olasılığından ileri gelse gerek…

Operatif Masonluktan alınma bu kural da Spekülatif Masonlukta sonradan bir sorun haline gelmiştir. Operatif Masonlukta bedensel sakatlığı bulunan kişilerin çırak olarak alınmalarını önleyen bir kural anlayışla karşılanabilir. Aslında onun bile yer yer göz ardı edilmiş olmasına karşın sonradan sakatlananların derecelerinin artırılmasına engel olan bu kural da işlememiştir.

Daha sonra yani Spekülatif Masonluk iyice yerine oturduğunda ise artık bedensel değil "zihinsel sakatlık" öncelikli tutulmuştur.

Ancak o tarihlerde "bedensel sakatlık" denilirken bu herhalde zihinseli de içerir bir şekilde düşünülmüş olsa gerektir.

Buna karşın günümüzde bile bedensel sakatlık ölçüsüne göre Masonluğa girebilmek bakımından bir engel sayılır. Görme engelli, işitme ve konuşma engelli, yürüme engelli kişilerin Masonluğa kabul edilmesi zor…

Fakat sakatlanma sonradan olamaz mı?

Elbette olur.

Öyle bir durumda sakat kalmış bir mason kapı dışarı mı edilecek?

Elbette hayır. (Bu konuda bu kitabın yazarının birçok anısı var. Bunlardan biri belki hepsinden daha önemli… Bir masonun, geçirdiği bir önemli rahatsızlık nedeniyle önce bir bacağı, sonra diğeri de kesilmiş. O mason, ilk aşamada koltuk değneği ile sonrasında ise tekerlekli sandalyesiyle locasının her toplantısına katılırmış. Bu elbette zor bir durummuş; getirilip götürülmesi de gerekiyormuş. Ancak Masonluk, onun yaşama tutunmasında çok önemli bir etkenmiş. Nitekim bu hayli uzun zaman böyle sürmüş.)

İlginç bir yaşanmışlık… Masonlar arasındaki kardeşlik ilişkileri bakımından da önemli bir vurgulama içeriyor.

Bu yükümlülükte ayrıca şöyle bir kural var: ***"Tüm kardeşler, büyük locanın yüksek ve alt düzeydeki yöneticilerine, Eski Yükümlülükler'e ve tüzüklere yumuşak başlılık, saygı, sevgi ve şevkle bağlanacaktır."***

Zaten bu yükümlülüğün en ilginç yanı "Eski Yükümlülükler" olarak nitelenen şeylere bağlı olma koşuludur. Bunların neler olduğu herkesçe zaten bilindiği varsayılarak anlatılmamış ve açıklanmamıştır. Sonradan bu konuda tartışmalar çıkmıştır. Çıkmıştır da ne olmuştur sanki?

Masonluktaki Eski Yükümlülükler, "bir masonun uyması ve uygulaması gereken kurallardan 18. yüzyıl öncesinden kalma olanları" diye tanımlanabilir. Ancak bunlar gerektiğince belgelenmemiş olduğu için, nelerden oluştuğu tam ve kesin olarak bilinememiştir. Günümüzde de bilinmemekte, sadece 7. bölümde değinmiş bulunduğumuz "Eski El Yazmaları"ndan yararlanılarak bu bağlamda tahminlerde bulunulabilmektedir. Bir diğer deyişle, günümüzde bile bunların nelerden oluştuğu tam ve kesin olarak belli değil; yoruma bağlı.

5. "Çalışma Süresince Zanaatın Yönetimi Üzerine"

Buradaki "zanaat" *(craft)* sözcüğü aslında Operatif Masonluk anlamındadır ama sonradan özellikle İngiliz Masonluğu'nda çalışmaları simgesel derecelerde yapılan Masonluğu nitelemek üzere de kullanılmıştır. (Bu terimin karşılığını "meslek" olarak alanlar da var.)

Bu yükümlülük, Temel Yasa'nın hazırlandığı tarihte Operatif Masonluğun henüz tümüyle ortadan kalkmamış olduğunu, Spekülatif Masonluğun da bu geleneksel mesleğin devamıymış gibi gösterilmesine çalışıldığını ortaya koymaktadır.

Bu yükümlülüğün sadece geleneksel yapıcılık mesleği ve zanaatını uygulamayı sürdürenler için geçerli oluşu, Londra Büyük Locası'nın bu meslek ve zanaat üzerinde âdeta bir tür "patronluk" taslamış olduğunu da gösterir.

Nitekim önce Londra Büyük Locası, ardından İngiltere Büyük Locası, ülkedeki tüm önemli ve büyük yeni binaların temelinden çatısına kadar yapımını gözetim altında tutma girişiminde bulunmuştur.

O tarihlerde bu tutum bir bakıma "zorunlu" gibiydi. Şayet Londra Büyük Locası'nın salt spekülatif nitelikli yepyeni bir Masonluk oluşturmak amacıyla kurulmuş olduğu açıkça ortaya konsaydı, Kral George I kandırılmış olurdu. Aslında öyleydi; kandırılmıştı ama İngiliz masonlar ve onların etkisi altındakiler günümüzde bile bu tarihsel gerçeği itiraf edememektedir. Kitapta bu konunun da açıklanması beklenirdi.

Bu bağlamda, varlığını sürdürmekte olan salt operatif nitelikli locaların şiddetli tepki ve itirazlarına karşın İngiltere'nin özellikle güney bölgelerinde başarılı olduğu söylenebilir. Bu başarı elbette Büyük Loca'nın devlet organlarına bağımsız çalışan ve kendi aralarında örgütlenmemiş salt operatif nitelikli localara oranla daha yakın oluşundan ötürüdür.

Nitekim bu olgu, sonraki yıllarda salt operatif niteliklerini sürdüren locaların da kendi aralarında birleşerek başka büyük localar kurmaya yönelmelerine yol açacaktır.

Bununla birlikte, bu yükümlülüğün Spekülâtif Masonlukta da geçerli olduğunu ileri sürenler çıkmış, belirtilmiş kuralları simgesel anlamda değerlendirmeye girişmişlerdir.

Konuya o açıdan bakınca, bu maddede belirtilen kuralların bir masonun loca çalışmaları sırasında nelere dikkat etmesinin gerektiğini yansıttığı düşünülebilir.

Buna karşın, zaman içinde töreler, gelenekler ve yöntemler değişime uğradığı için, burada sıralanmış kurallardan çoğu da geçerliğini yitirmiş hatta anlamsız kalmıştır.

Nitekim 19. yüzyılda düzenlenmiş yasalarda, artık Operatif Masonluk diye bir şey de kalmamış olduğundan 1723 tarihli temel yasa ile biçim ve kapsam bakımından benzer yasalarda bu gibi kurallar görülmez.

Madem öyle, niçin belirtiliyor? Bir tarihsel anı olduğundan ötürü mü?

■ ■ ■

Temel Yasa'nın bu bölümünü baştan sona hepsini değil, seçilmiş maddeleri yer yer kısaltarak vermekle yetineceğiz. (Kaynak: ***"Anderson'un Kitabı"***)

Kitabı bulmak zor. Şu adres var: https://www.academia.edu/101376986/

- Zanaatın kalfaları arasında en bilgili ve deneyimli olanı, Efendinin İşi'nin yapılmasında Üstat ya da Denetici olarak seçilecek ya da atanacak, altında çalışanlarca ÜSTAT olarak anılacaktır.
- Üstat, Efendinin İşi'ni en uyumlu şekilde üstlenecek, malzemeleri sanki kendisininmiş gibi gereğince kullanacak, herhangi bir kardeşe ya da çırağa hak ettiğinin üzerinde ücret ödemeyecektir.

- Üstat ve masonlar, gündelikle yapılması alışılagelmiş bir işi götürüymüş gibi yürütmeyeceklerdir.
- Hiçbiri bir kardeşin başarısını kıskançlıkla karşılamayacak, ne de aynı işi yapabilecek yetenekteyse onun ayağını kaydırmaya çalışacaktır.
- Bir zanaatkâr kalfa, üstadın yanında İşin Nazırı olarak seçildiğinde, hem Üstada hem de kalfalara içtenlikle bağlı olacak, Üstadın yokluğu sırasında işin Efendinin yararına yürütülmesini gözetecektir.
- Tüm masonlar, ücretlerini sızlanmaksızın alacak, iş sona ermeden Üstadı terk etmeyeceklerdir.
- İşte kullanılacak tüm âletler, Büyük Loca tarafından onaylanmış olacaktır.
- Hiçbir işçi Masonluğa özgü işlerde çalıştırılamaz; özgür masonlar da bir ivedi zorunluluk çıkmadıkça özgür olmayanlarla birlikte çalışamaz; ne de kalfalara ya da kardeşlere öğretilenler, işçilere ya da kabul edilmiş olmayan masonlara öğretilebilir.

Bunları dilediğinizce yorumlayabilir, günümüzdeki Masonluğa uyarlayabilirsiniz.

Şu çalışmaya bakılabilir: https://www.academia.edu/101542990/

6. "Davranışlar Üzerine"

Bu yükümlülük, altı ayrı konu içerir. Her birini şöyle özetleyebiliriz:

1. **Toplantı sırasında locadaki davranışlar:**

   Uygunsuz ve ilgisiz şeylerden söz edilemez. Güldürücü ve şakacı bir tutum takınılamaz. Yakışıksız bir dil kullanılamaz. Kesin bir zorunluluk olmadığı sürece, Masonluğu ilgilendiren konularda mahkemeye başvurulmaz.

   Demek oluyor ki, o tarihlerde bu tür eğilimler varmış.

2. **Loca kapandıktan sonra, kardeşler gitmeden önceki davranışlar:**

   Masonlar, şölen düzenleyip eğlenebilir. Aşırılıktan sakınıp birbirlerini incitmemeye özen göstermelidirler. Hiçbir özel dargınlık ya da çekişme, hele din, uluslar ve devletler politikası üzerinde tartışma yapılmamalıdır.

   Zaten bu madde bir yandan localarda din ile bağlantılı konularda tartışma yapılmaması, diğer yandan da Masonluğa politik nitelikli işler karıştırılmaması kuralının temeli… Hadi bunlara bir diyecek yok. Fakat şu ilk tümce yani masonların eğlenebilecekleri acaba nerede görülmüş? Tersine, Masonluğun töresi bakımından bunun hiç de uygun görülmediği biliniyor. Günümüzde locaların düzenlediği kardeş sofrası bile kural ve gelenekleriyle hayli ciddiye alınıyor.

3. **Kardeşlerin, loca toplantısı dışında, yabancı kimse yok iken buluşmaları sırasındaki davranışları:**

   Masonlar birbirlerine karşı nazik olmalı, saygı göstermeli, üstünlük taslamamalıdır.

4. **Mason olmayan yabancıların yanında davranışlar:**

   Masonlar sözlerinde ve tavırlarında dikkatli olmalı, yabancıların bilmemesi gereken şeylerden söz etmekten sakınmalıdır.

5. **Evde ve çevredeki davranışlar:**

   Ailelerin, arkadaşların ve komşuların loca ile ilgili konuları öğrenmelerine izin verilmemelidir.

   Loca ile ilgili konular bakımından tamam. Fakat bu "Masonlukla ilgili konular" anlamına da çekilmiş, bundan ötürü Masonluğun ne olduğu ve ne olmadığı bir türlü anlaşılamamış hatta yanlış bilgiler edinilmiştir.

6. **Tanınmayan bir kardeşe karşı davranışlar:**

   Sağduyunun göstereceği gibi davranılmalı, gerçek ve dürüst bir kardeşse, bir gereksinmesi de varsa, elden geldiğince kendisine yardımcı olunmalıdır.

   Bu madde masonlardan çok Masonluğa karşıt (antimasonik) çevrelerde iyi bilinir ve Masonluğun bir "çıkar kurumu" olduğunun göstergesi diye yorumlanarak kullanılmıştır.

Masonluğun 1723 tarihli Temel Yasası'nın "Yükümlülükler" bölümü böylece tamamlanmış oluyor.

Genel Tüzükler

1723 tarihli Temel Yasa kitabındaki bu bölüm, daha 1720 yılında derlenmiş olan yönetimsel kural ve yöntemleri içerir. 39 maddeden oluşmaktadır. Kitabın basıma hazırlığı sırasında bir de eklenti yapılmıştır.

Burada 39 maddenin tümü verilebilir ama bu hayli yer kaplar, sayfalar tutar çünkü bazılarını bir de açıklama ya da yorum eklemek gerekebilir.

O nedenle gelin bunlardan en önemli olanlarını seçelim; seçtiklerimizi bir de özetleyelim ya da en önemli tümcelerini alalım.

«Kime göre en önemli?» derseniz, elbette bu kitabın yazarına göre… (Kaynak: ***"Anderson'un Kitabı")***

Tamamını görmek isteyenler için: https://www.academia.edu/102218211/

I. Büyük Üstadın ya da kaymakamının, herhangi bir locada sadece bulunmaya değil, her nerede olursa olsun Locanın Üstadının sol yanında yer almak üzere Locayı yönetmeye ve büyük nazırların da kendisine katılmalarını buyurmaya hakkı ve yetkisi vardır. …

Biliyoruz ki, birçok obediyansta olduğu gibi Türkiye'de de büyük üstat bir locaya geldiği zaman saygıdeğer üstat (üstad-ı muhterem) ona çekicini sunarak yerini verir. Büyük üstat isterse çekici alır, kürsüye geçer ve oturumu yönetir. İstemezse almaz ve genellikle saygıdeğer üstadın hemen sağ yanındaki kendi yerine geçer. (Burada "sol" denmiş; o pek önemli değil.)

Bu bağlamdaki düzen bir obediyanstan diğerine değişir.

Ancak bu maddedeki ilginç kural, büyük üstat kaymakamının (ilk yardımcısının) da aynı yetkiye sahip oluşu… Ayrıca büyük üstat ile birlikte büyük nazırlar da söz konusu toplantıya katılıyorsa, oturumu büyük üstadın yönetmesi halinde onların da nazırların yerine geçişi…

Büyük Üstat için bir diyecek yok ama diğerleri bakımından bu genel tüzükteki kuralın günümüzde de geçerli olduğu bir obediyans var mı acaba?

II. *...* ***Üstadın hastalığı, ölümü ya da yokluğu durumunda; eğer daha önce o locanın üstatlığını yapmış hiçbir kardeş de yoksa, birinci nazır geçici olarak üstadın yerini alacaktır.*** *...*

Bu kural günümüzde çoğu obediyanslarda korunuyor. Hatta locanın birinci nazırına, koşullar her ne olursa olsun, daha önce bir locada saygıdeğer üstat olarak görev yapmamışa, locayı yönetme yetkisi tanınmaz. Bunun gerekçesi şöyle: Loca, büyük locadan alınan yetkiyle yönetilir. Kendisine büyük loca tarafından bu yetki verilmemiş olan kardeş, locayı yönetemez.

Böyle denilmekle birlikte, toplantıda saygıdeğer üstat (üstad-ı muhterem) yoksa yerini birinci nazırın aldığı uygulamalar da var. Bazı obediyanslarda ise birinci nazır toplantıyı yönetebiliyor ama kürsünün başına geçemiyor yani orası boş bırakılıyor.

…

VI. ***Hiç kimse, bir aday olarak önerildiğinde, Üstadın hazır bulunan loca üyelerine görüşlerini resmen sorması üzerine onların oy birliği ile verecekleri bir karar olmadıkça Kardeşliğe giremez.*** *...*

Elbette buradaki "Kardeşliğe giremez" sözü "Masonluğa kabul edilemez" anlamına geliyor.

Bu konudaki "oy birliği" koşulu hayli sorun yarattığı için birçok obediyansın tüzük ve yönetmeliklerinde yumuşatılmıştır.

Fakat bu yumuşatmayı "çoğunluk oyu yeterli bulunmaktadır" anlamına çekmemeli. Adayın Masonluğa kabul edilmesini engellemeye yetecek karşı oyun sayısı belirlenmiştir. Bu da olsa olsa 3-4 mertebesindedir.

VII. *...* ***Aday, yasalara, yükümlülüklere, tüzüklere ve diğer yararlı uygulamalara uyacağına resmen söz verecek, bunlar kendisine zamanı ve yeri gelince açıklanacaktır.***

Buradaki şu "*zamanı ve yeri gelince açıklanacak"* sözünü yadırgayabilirsiniz. Öyle ya, bir insan ne olduğunu bilmediği şeylere uyacağı üzerine nasıl söz verebilir?...

Ancak demek ki o günün koşulları böyleymiş!

Bu konuda hatırlanması gereken önemli bir nokta var: Masonluktaki çoğu kurallar ve uygulamadaki gelenekler ile ritüeller henüz yazılı değildi. Her şey sözlü olarak belirtilirdi. Bu temel yasa kitabı resmen ilk yazılı metin sayılıyordu çünkü eskiden kalma ve çoğu zaten yitirilmiş olan belgeler tümüyle göz ardı edilmişti.

VIII. ... ***Eğer bir masonlar grubu ya da topluluğu, Büyük Üstadın ruhsatı olmaksızın bir loca kurmaya kalkışırsa; düzenli localar onlara gereğince kurulmuş ve doğru dürüst kardeşler olarak sahip çıkmayacaktır; ne de çalışmalarını ve işlemlerini onaylayacaktır.*** ...

Günümüzde genellikle şöyle denir: "Yeterli sayıda ve nitelikte mason bir araya gelip yeni bir loca kurabilir. Bu bağımsız loca, bir obediyansa katılmak isterse, kuruluşundan sonra başvuruda bulunur."

Bu doğru ama Masonluğun etiketi uyarınca, başvurulacak obediyansın büyük üstat ya da yetkili organının önceden hiç olmazsa sözlü onayını almak gerekir ki, sonradan bir sorun doğmasın. Burada ise bu onayın kuruluştan önce alınması gerektiği belirtiliyor. Kim bilir, belki böylesi daha iyi!

Acaba?.. Buradaki konu öyle basit bir nabız yoklaması ya da ön onay alınması değil. Açıkça bir otoriter baskı söz konusu… Sorun, kurulacak her yeni locanın doğrudan Londra Büyük Locası'nın büyük üstadının onayını alması… Bu daha sonra İngiltere Büyük Locası, yüz yıl kadar sonra da İngiltere Birleşik Büyük Locası olacaktır. Böylece, İngiliz Masonluğu'nun egemenlik savı başlangıçtan ortaya konmuş oluyor.

…

XII. Büyük Loca, kayıtlı tüm düzenli localardan oluşur ve onların üstatları ile nazırlarından, Büyük Üstat başlarında, kaymakam onun sol yanında, Büyük Nazırlar da kendi yerlerinde olmak üzere kurulur. ...

Burada Büyük Loca "genel kurul" anlamında kullanılmış. Günümüzde genel kurulu kimlerin oluşturacağı, bir obediyanstan diğerine farklılık gösterebiliyor. Ancak hiç kuşkusuz her locanın saygıdeğer üstadı (üstad-ı muhteremi) ile büyük üstat, kaymakamı ve büyük nazırlar bu kurulun üyeleri arasında yer alıyor.

Buradaki fark şu: Locaların nazırları delege niteliği taşıyor; obediyansın diğer büyük görevlileri ise genel kurula katılamıyor. Ancak izleyen maddede, büyük locanın hazine emini ile sekreterinin de genel kurul üyesi olduğu eklenmiş.

Günümüzde bir büyük locanın genel kurul, büyük kurul ya da konvan olarak anılan birleşimi, bir obediyanstan diğerine çok farklı nitelikteki masonlardan oluşabiliyor. Bu bağlamda her obediyansın kendi içinde kendi tüzüklerinde yer alan kurallar geçerli. Demek oluyor ki, bu madde ancak 1720'li yıllarda yürürlük taşımış.

…

XV. Büyük Locada, büyük nazırlar hazır bulunuyorsa onların yerine hiç kimse nazırlık yapamaz; ancak yokluklarında Büyük Üstat ya da onun yerini almış olan kimse özel nazırların geçici olarak büyük nazırlık yapmalarını isteyecektir. ...

Bu madde size hiç de ilginç gelmemiş olabilir. Gerçekten de genel olarak bir özelliği yok. Bu bağlamda ilginç olan, Londra Büyük Locası'nın o tarihlerdeki toplantılarına ilişkin tarihsel kaynaklarda geçen bir anlatım: Büyük nazırlardan biri hiç gelmezmiş; geçici olarak onun yerine hep James Anderson geçermiş…

…

XXII. *…* ***Büyük Loca her yıl bir yeni Büyük Üstat, Kaymakam ve nazırların seçimi için uygun bir yerde ve Aziz Yahya'nın gününde, eğer pazara geliyorsa ertesi gün yıllık toplantısını yapmak zorundadır.***

Aslında Londra Büyük Locası'nın genel kurul toplantıları, daha önce burada göz ardı edilmiş bir maddede belirtilmiş olduğu üzere yılda dört kez yapılıyor ve bunların üçü "çeyrek yıllık birleşim" olarak anılıyor. Bu ise, seçimlerin de yapıldığı yılsonu toplantısı.

Burada biraz daha açıklama gerekirdi. "Aziz Yahya'nın günü" denilince bunun hangi Aziz Yahya olduğu belli değil. Aslında o tarihlerdeki masonlarca belli ama bu yazılışta belli değil. İki ayrı kişi söz konusu… Bunlardan biri Vaftizci Aziz Yahya *(St. John the Baptist)* yani İsa'nın vaftizini yapmış olan kişi, diğeri ise Müjdeci Aziz Yahya *(St. John the Evangelist)* yani İncillerden birinin yazarı Yuhanna, Burada söz konusu olan birincisi; onun tarihi de 24 Haziran.

Bu gün pazara denk düşüyorsa ertesi gün yapılırmış bu toplantı o tarihlerde. Fakat gelin görün ki, şimdilerde ise, çalışma koşulları nedeniyle çoğu obediyans özellikle hafta sonunda, ya Cumartesi ya Pazar yapılmasını tercih eder.

…

Şimdi sonuncu maddeye geliyoruz. Bu arada atlayarak geçmiş olduğumuz maddelerde, büyük locada adayların önerilmesi, seçimlerin yapılması, şölen düzenlenmesi işlemlerine ilişkin yöntemler uzun uzun anlatılıyor. Sonuncu madde ise Masonluğun sonrası bakımından belki öncekilerin hepsinden daha önemli…

XXXIX. Her Yıllık Büyük Loca, bu eski Kardeşlik Kurumu'nun gerçek yararı için yeni tüzükler yapmak ya da bunları değiştirmek gücüne ve otoritesine doğal olarak sahiptir; yeter ki eski LANDMARKLAR özenle korunsun ve böyle değişiklikler ile yeni tüzükler yıllık büyük şölenden önceki üçüncü çeyrek yıllık birleşime önerilmiş ve üzerinde uyuşmaya varılmış olsun*. …*

Londra Büyük Locası'nın genel tüzüklerinin en önemli ve en değerli yönlerinden biri, o dönemde olağan bir şekilde uygulanan "değişmezlik" damgasının bu genel tüzüklere vurulmamış olmasıdır.

Büyük loca genel kurulunda değişiklikler yapılabileceğini belirten esneklik, o tarihlerde pek ender olan bir ileri görüşlülük olarak nitelenebilir.

Fakat o "ileri görüşlülük" sadece bu büyük locanın kendi içinde geçerli.

Ancak sonradan, kimileri bu esnekliğin yalnızca Londra Büyük Locası'na tanınmış olduğu, dolayısıyla İngiltere Büyük Locası dışında hiçbir obediyansın genel tüzükler üzerinde değişiklik yapma hakkı bulunmadığı şeklinde, bağnazlığa varan bir tutum sergilemiştir.

Masonlukta sonradan önemli bir soruna dönüşmüş olan **Landmark** kavramı, ilk kez burada kullanılmıştır.

Ancak bu kavram ile ne denilmek istendiği hiçbir şekilde açıklanmamış ve anlatılmamış olduğu için, Masonlukta bu konuda sonu gelmez tartışmalar çıkmıştır.

Bu tartışmalar günümüzde bile henüz kesin bir sonuca ya da çözüme ulaşamamıştır.

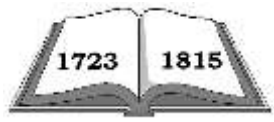
Landmarklar denilen şeylerin ne olduğu ya da ne olabileceği, Masonluğun tarihinde bu konu üzerindeki yapıp etmeler uzun boylu ve başlı başına bir konudur ama hiç olmazsa özetlenmeliydi. Bunun için şu yazıya başvurulabilir: https://www.academia.edu/84522526/Masonluktaki_Landmarklar_ve_Eleştirileri

Şarkılar

1723 tarihli temel yasa kitabının sonunda bazı şarkı sözleri ve besteleri vardır. Bunlar, 18. yüzyılın ilk yarısındaki bir geleneği yansıtır. O tarihlerde her loca toplantısının sonunda -özellikle kardeş sofrasında- hep bir ağızdan masonik içerikli çeşitli şarkılar söylenirmiş. Bu amaçla 1720'li yıllarda birçok şarkı sözü yazılmış ve besteler yapılmış. (Bunlar ***"Anderson'un Kitabı"***nda görülebilir.)

Şu yazıya bakılabilir: https://www.academia.edu/102626552/

TEMEL YASA DEĞİŞİKLİKLERİ

Masonluğun 1723 tarihli ilk temel yasası yürürlüğe konurken, bunun hep kalıcı olacağı sanılmıştı. Oysa 18. yüzyılda bu yasa üzerinde zaman zaman ve yer yer birtakım değişiklikler yapıldı. Bu değiştirmeler 1815 yılına kadar sürdü.

Bu değişikliklere yol açan üç etki kaynağı vardı:

a) Dış Etkiler: Başta Anglikan Kilisesi'nin ayrıca bazı devlet organlarının Masonluğun yasalarının değiştirilmesi için yaptığı baskılar;

b) İç Etkiler: Bazı maddeler üzerinde masonlar ve localar arasında çıkan görüş ayrılıklarının uyuşmazlık boyutuna varması;

c) Çağdaş Etkiler: Temel yasanın kapsamının hızla gelişme gösteren çağdaş gereksinmeleri karşılayamaması ile birlikte bazı maddelerin geçerlik ya da uygulanabilirliğini yitirmesi; başka maddelere gerek duyulması.

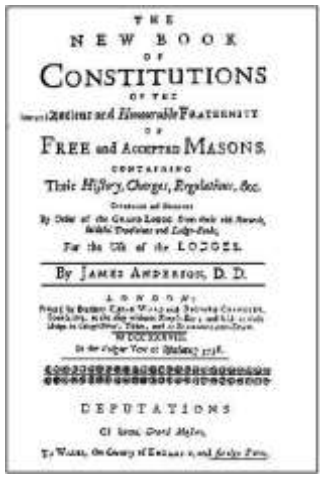
İlk değişiklik 1738 yılında yapıldı. En önemlisi **"Tanrı ve Din Konusunda"** başlığını taşımayı sürdüren ilk yükümlülük üzerindeydi.

Kilise'nin bastırması üzerine "bir mason" sözü yerine ***"Hıristiyan bir mason"*** sözü kondu. Bu masonun ***"sadık bir Noaşit"*** olması gerektiği, tüm dinlerin ***"Nuh'un üç yüce buyruğu"*** üzerinde uyuştuğu eklendi.*

---

* Noaşit "Hz. Nuh'un buyruklarına uyan ya da onun izinden yürüyen kişi" demektir. Teolojinin ilk ve özgün kurucusu olarak benimsenen Nuh'un yedi buyruğu vardır. Bunlardan öncelikli sayılan ilk üçü "tüm putları reddetmek", "Gerçek Tanrı'ya inanmak" ve "insan öldürmemek"tir.

Bu değişikliklerin yapılmasında başrolü yine James Anderson üstlenmişti.

THE
NEW BOOK
OF
CONSTITUTIONS
OF THE
FREE and ACCEPTED MASONS
CONTAINING
Their *History, Charges, Regulations, &c.*
For the Use of the LODGES.
By JAMES ANDERSON, D. D.
DEPUTATIONS

Nitekim yaptığı değişiklikler İngiltere Büyük Locası'nın genel kurulu tarafından onaylanınca, yeni yasa kitabını yazarı olarak kendi adını belirterek **"Yeni Temel Yasa Kitabı"** başlığını taşımak üzere bastırttı.

Genel Tüzükler de değiştirilmişti. Bir adayın kabul edilmesi için ***"Tanrı'yı ve Kilise'yi seven, azizlere saygıda kusur etmeyen bir kişi"*** olması gerektiği koşulu getirilmişti.

Artık Masonluk **üç dereceli** olduğundan, buna göre yapılmış uyarlamalar da vardı.

Masonluğun üç dereceli oluşu, İngiltere'de zaten ancak o tarihte benimsenebilmişti.

Masonik nitelikli birçok kitapta, 1723 tarihli özgün Temel Yasa'nın "Anderson Yasaları" olarak anıldığını görebilirsiniz. Bunun nedeni, ilk temel yasaya pek itibar edilmemesi, bunun James Anderson'a mal edilip, onun ürünüymüş gibi gösterilmesidir.

Oysa Anderson'a mal edilecek yasa işte bu 1738 tarihli olandır.

Zaten 1723 tarihli temel yasa bir yandan salt operatif nitelikli masonlarca hiç beğenilmezken, diğer yandan da birinci yükümlülüğünde yer alan hayli geniş dinsel tolerans ilkesini henüz içlerine sindiremeyen spekülatif masonlarca da benimsenememişti. Hatta o tarihlerde büyük loca genel kurulunun üyesi olmadığı için temel yasa kitabını ancak yayımından sonra görebilenlerden birçoğunun âdeta şoka uğramış olduğu bile söylenebilir.

Benzer bir etki bu kez 1738 yılında Masonlukta tam bir inanç özgürlüğünü, olasıya geniş bir dinsel toleransı savunanların üzerinde olmuştu.

Buna karşılık yeni yasa kitabı, Masonluğun belirli bir dinsel niteliğinin olması gerektiğini savunanların yüreklerini biraz serinletmiş fakat yeterli olmamıştı. Tersine, bu yeni yasanın 1723 tarihli özgün temel yasa kitabının yerini alamayacağı görüşünde olanlar da vardı.

Nitekim yapılan değişiklikleri benimsemeyen localar direnişe geçti. Çekişmeler çıktı.

1723 tarihli özgün temel yasaya bağlı kalmayı savunanlar, kendilerine yandaş toplayarak güçlerini artırmaya, İngiltere Büyük Locası'nın genel kurulunda çoğunluğu elde etmeye girişti.

Bu girişim, birtakım düzensiz locaların kurulmasına da neden oldu. Oy sayısına artırmak amacıyla kurulmuş olan bu locaların İngiltere Büyük Locası'nın yönetimini elinde tutanlar tarafından kabul edilmeyişi, localar arasındaki çekişmeyi daha da artırdı.

Ahiman Rezon

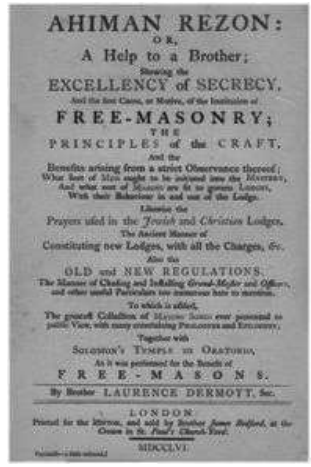
İngiliz Masonluğu, on yılı aşan bir süre boyunca kendi içinde itişip kakışmalarla sürüklendi. Sonunda, 1751 yılında kesin olarak ikiye bölündü. Bu kitabın ***"Spekülâtif Masonluk"*** başlığı altındaki 8. bölümünde belirtmiş olduğumuz üzere, hem eski geleneklere bağlı kalan hem de Masonluğun belirgin bir dinsel nitelik taşımasından yana olanlara kısaca **"Eskiler"** *(Antients)*, hem evrimsel bir tutum benimseyen hem de Masonluğu dinlerin üzerinde tutmaktan yana olanlara ise **"Yeniler"** *(Moderns)* denir oldu.

Bütün bunların daha da ince ayrıntıları var ama burada zihninizi karmakarışık etmemek için özet bilgiler vermekle yetiniyoruz.

Yeniler, 1738 yılında yapılmış olan değişikliği göz ardı ederek 1723 tarihli özgün temel yasaya döndü. Eskiler ise 1756 yılında "Ahiman Rezon" adı verilen bir diğer temel yasa değişikliğini benimsedi.

Sözlük anlamı bakımından Ahiman Rezon, etimolojisine göre ya "kardeşlerin seçtiği yasa" ya da "gerçek ve inanmış bir kardeşin görüşleri" anlamına gelir.

İçeriğinin genel görünümü bakımından Ahiman Rezon, Anderson'un 1738 tarihinde yayımlamış olduğu yeni temel yasa kitabına benziyordu. Ancak ondan da ileri giderek, Masonluğa tam bir dinsel tarikat niteliği vermiş gibiydi.

AHIMAN REZON:
OR,
A Help to a Brother;
Shewing the
EXCELLENCY of SECRECY,
And the first Cause, or Motive, of the Institution of
FREE-MASONRY;
THE
PRINCIPLES of the CRAFT,
And the
Benefits arising from a strict Observance thereof;
What Sort of Men ought to be admitted into the Mystery,
And what sort of Masons are fit to govern Lodges,
With their Behaviour in and out of the Lodge.
Likewise the
Prayers used in the Jewish and Christian Lodges,
The Ancient Manner of
Constituting new Lodges, with all the Charges, &c.
Also the
OLD and NEW REGULATIONS,
The Manner of Choking and Installing Grand-Master and Officers,
and other useful Particulars too numerous here to mention.
To which is added,
The greatest Collection of Masonic Songs ever presumed to
public View, with many entertaining Prologues and Epilogues;
Together with
SOLOMON'S TEMPLE & ORATORIO,
As it was performed for the Benefit of
FREE-MASONS.
By Brother LAURENCE DERMOTT, Sec.
LONDON:
Printed for the Brethren, and sold by Brother James Bedford, at the
Crown in St. Paul's Church-Yard.
MDCCLVI.

Operatif Masonluk döneminden kalmış olduğu benimsenen "Eski Yükümlülükler"e özenle yer verilmiş olan bu temel yasada da önceki temel yasalarda görülenlere benzer kurallar vardı.

İlk yükümlülükte şöyle denmişti: ***"Bir mason, Sonsuz Tanrı'ya doğru bir şekilde tapınmaya olduğu gibi, Kilise'nin ileri gelenlerinin ve pederlerinin, tüm insanların yararlanması için derleyip yayımlamış oldukları bütün o kutsal belgelere de sarsılmaz bir inançla bağlanmak zorundadır."***

Böylece Anglikan Kilisesi'ne olasıya ödün verilmiş olduğu gibi, 1738 yılında Masonluğu aforoz etmiş olan Katolik Kilisesi'nin de gönlü okşanıyordu.

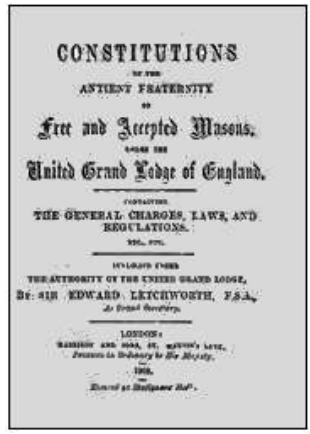
Ancak neye yarar?... Katolik Kilisesi'nin umurunda bile değildi. Protestanlar ise bunu anlayışla karşılayabilirdi. Nitekim pek seslerini çıkarmadılar.

Eskiler Ahiman Rezon'u hazırlarken, Yeniler de 1723 tarihli temel yasayı gözden geçirip güncelleştirdi. Bu yeni metin üzerinde sonradan iki değişiklik daha yapıldı.

Nitekim Ahiman Rezon da ilk hazırlanmış olduğu gibi kalmadı; aşağı yukarı her on yılda bir değişikliğe uğradı.

Buna bakılırsa, nerede kalmıştı Operatif Masonluk döneminden kalma önceki yasaların olduğu gibi korunmuşluğu?

İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Temel Yasası

CONSTITUTIONS
OF THE
ANTIENT FRATERNITY
OF
Free and Accepted Masons,
UNDER THE
United Grand Lodge of England.
CONTAINING
THE GENERAL CHARGES, LAWS, AND REGULATIONS.
INCLUDING THOSE
BY THE AUTHORITY OF THE UNITED GRAND LODGE,
By SIR EDWARD LETCHWORTH, F.S.A.,
LONDON:

Masonluğun İngiltere'deki bölünmüşlüğü aslında hiç de "masonik sayılamayacak bir yöntemle sona erdirilip İngiltere Birleşik Büyük Locası kurulduktan sonra, İngiliz masonlara göre Temel Yasa yeni baştan düzenlendi. İngiltere Birleşik Büyük Locası'na göre bu temel yasa Masonluğun evrensel ölçekte geçerli temel yasasıydı ama yeryüzündeki büyük locaların hepsi bunu böyle benimsemez.

Pek doğal, değil mi?

1815 yılında yürürlüğe konan bu yasa, genel görünümü bakımından öncekilere benzemekle birlikte kapsamında birçok değişiklik yapılmıştı. Salt Spekülatif Masonluk için düzenlenmişti ama şu da eklenmişti:

"Eski Yükümlülükler ve Landmarklara kesinlikle bağlı kalınacaktır."

Az önce değinmiş olduğumuz gibi, 19. yüzyılda Masonluktaki "Landmarklar" konusu üzerinde çeşitli tartışmalar çıktı. Bunun üzerine, bazı obediyanslar İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Temel Yasası'nı benimserken bazıları da 1723 tarihli özgün temel yasaya bağlılığını korudu.

Daha sonra, her iki temel yasayı da geçersiz sayarak, kendi temel yasasını oluşturan mason kuruluşları da görüldü.

1723 tarihli özgün temel yasa aslında Londra'daki localar için düzenlenmiş ama başkalarınca da benimsenmişti.

1738 tarihli temel yasa, sadece İngiltere'deki locaların bir bölümü tarafından kısa bir süre için geçerli olmuş, onun yerini Ahiman Rezon almıştı. Her ne kadar Ahiman Rezon İngiliz Masonluğu için düzenlenmişse de Amerika'da daha çok tutulmuştu.

Nitekim İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Temel Yasası yürürlüğe girdikten sonra bile Amerika'daki obediyansların bazıları Ahiman Rezon'a bağlı kalmaya sürdürdü. Bunun gerekçesi, 1723 ve 1738 tarihli olanların göz ardı edilip Ahiman Rezon'un özgün (orijinal) sayılışından ileri geliyor.

Demek ki, İngilizlere göre Ahiman Rezon artık yok. Fakat Amerika Birleşik Devletleri'nde o yasayı benimseyen büyük localar da var.

Bu arada *«Gerek 1723 tarihli temel yasa gerekse Ahiman Rezon üzerinde 18. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış değişiklikler ne oluyor? Bunlar sonradan yapılmış değişiklikleriyle birlikte mi yoksa ilk metin olarak mı kabul ediliyor?»* diye soracak olursanız, bunun yanıtı yok.

Yanıtı olmasa da yapılmış değişikliklerin geçerli olduğu anlaşılıyor.

■ ■ ■

İngiltere Birleşik Büyük Locası'na göre 1815 tarihli temel yasa dünyadaki tüm mason örgütleri için geçerli olmak yani evrensel bir nitelik taşımak üzere hazırlanıp yürürlüğe konmuştu.

Bunu benimseyen mason kuruluşları, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın dünya çapında Masonluktaki otoriter egemenliğini ve **"ana büyük loca"** olduğunu kabul etmiş oluyordu.

Böylece, Anglosakson Masonluğu oluştu.

Şöyle bir soru getirebilirsiniz: *«Buna göre, Anglosakson Masonluğu topluluğu 1723 tarihli temel yasayı hiçe mi sayıyor?»*

Hayır. Öyle bir durum yok. Ona saygı duyuyor ve tarihsel bir anı olarak alıyor.

Nitekim Londra Büyük Locası yerine "İlk Büyük Loca" (Premier Grand Lodge) terimini kullanıyor ve ilk temel yasayı da aynı kefeye koyuyor.

■ ■ ■

İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Temel Yasası'nda da birinci yükümlülük en önemli maddedir.

Bu maddede de bir masonun "tanrıtanımaz" ve "özgür düşünceci" olmayacağı belirtildikten sonra şöyle denmektedir: ***"Bir insanın inandığı din ve tapınma şekli her ne olursa olsun, düzenin dışında bırakılmaz; yeter ki Yerin ve Göklerin* Şanlı Ulu Mimarı'na inansın ve töresel bakımdan doğru bir insan olmanın kutsal görevlerini yerine getirsin."***

Eski Yükümlülükler

Spekülatif Masonlukta uzunca bir süre "Eski Yükümlülükler"den söz edilmiş olmasına karşın, bunların neler olduğu çok sonra anlaşılabildi. Bunun için 18. yüzyıl ve öncesinde kaleme alınmış olup önceki tarihlerde Belki sadece varlığı üzerinde az buçuk bilgi olan ama içeriği bilinmeyen "eski el yazmaları"ndan bazılarının bulunup incelenmesini beklemek gerekti.

The myghte of the fadder of heauen
Amen
Good brether en and fellowes our

Zaman içinde, -özelikle 19. yüzyılda- çeşitli yerlerde Masonluk ile bağlantılı eski el yazmaları bulundu. Belki hâlâ bulunamamış olanları da vardır.

■ ■ ■

* Buradaki yer ve gökler (earth and heavens), "dünya ve cennet" anlamına da gelir.

Bu yükümlülüklerin bir bölümünün "mesleki", bir bölümünün "dinsel", bir diğer bölümünün ise "sosyal ve töresel" olduğu söylenebilir.

Meslekî eski yükümlülükler arasında şunları sayabiliriz:

- Bir köle, sakatlığı olan ya da kan bağı bilinmeyen bir kişi Masonluğa alınmamalıdır.
- Bir mason, kutsal günde dinlenebilmek için nafakasını hak edecek şekilde çalışmalıdır.
- Hiçbir mason bir diğerinin karısı ya da hizmetçisiyle ilişki kurmamalıdır.
- Çırak masonlar sırayla sofralarda diğer kardeşlerine hizmet etmelidir. Sofraların harcamaları, hesapları çok iyi tutularak haklıca bölünmelidir.
- Bir mason işini iyi yapmayan bir kardeş gördüğünde, yanlışını düzeltmesi için ona yardımcı olmalıdır.
- Meslekte yükselecek olan bir masonun, bilgi ve yeteneği kadar, saygılı ve erdemli bir kişi oluşu da göz önünde tutulacaktır.

Dinsel nitelikli eski yükümlülüklerden de şöyle örnekler verebiliriz:

- Masonlar kendilerine ışık tutan **"Yedi Bilim"**in, İsa'nın yüce erdemiyle Cennet'ten geldiğini bilmelidir.
- Kiliseye giren her mason İsa'nın önünde sevgiyle diz çökmeli, Kutsal Kilise'nin yasalarına uymalı, yaşamı boyunca **"**Yedi Günah"tan uzak kalmalı, böylelikle Cennet'e gidebilmek için yakarışta bulunmalıdır.

Bu yükümlülüklerin özellikle Katolik mezhebinin inanç ilkeleri üzerine kurulu olduğu dikkati çeker. Bunun nedeni, Hıristiyan dünyasında fakat Protestanlığın doğuşundan önce düzenlenmiş olmalarıdır. ***"Kutsal Kilise"*** terimi doğrudan Katolik Kilisesi'nin otoriter egemenliğini niteler. Ancak, Hz. Nuh'un yasaklarına karşı gelmek olan ***"Yedi Günah"*** Protestanlıkta da korunmuştur.

"Eski Yükümlülükler"in sosyal ve töresel nitelikli olanları arasında ise özellikle şunlar dikkat çekicidir:

- Masonların genel toplantısına, ülkenin ve çevrenin soyluları ile ileri gelen devlet yetkilileri de çağrılmalıdır.

Burada sözü edilen "genel toplantı" gerek Britanya gerekse Kıta Avrupası'ndaki hemen her ülkede locaların yılda bir kez düzenlenen geleneksel konvanıdır.

- Soylulara ve devlet yetkililerine karşı uygunsuz bir davranışta bulunan mason, ülkenin yasalarına göre yargılanarak cezalandırılacaktır.
- Masonlar her zaman ve her yerde alçak gönüllü, doymazlıktan uzak, sağgörülü ve iyi huylu olmalıdır.
- Üstü başı temiz olmayan bir mason, soylular arasında bulunduğunda, hiçbir yere yaslanmamalı ve oturmamalıdır.

■ ■ ■

Şimdi şunu sormanız beklenir: *«İnsanlar arasındaki sosyal ayırımcılığın henüz sona ermemiş olduğunu kesin bir şekilde vurgulayan, bir kardeşin giysisinin temiz olmayabileceğini belirten böyle bir kural, günümüzün Masonluğunda nasıl geçerli tutulabilir? Bu açıkça bir "aşağılama" değil midir?»*

Yanıtı: Haklısınız!.. Sonrasında da benzer kural ve öneriler var.

- Bir mason sofraya temiz olarak oturmalı, önüne yiyebileceği kadar yiyecek almalı, ete ve güzel lokmaya kendinden önce yanında bulunan değerli kişinin uzanmasını beklemeli, ellerini temiz tutmaya çalışmalı, peçetesini kirletmemeli, burnunu sümkürmemeli, dişini karıştırmamalıdır.
- Sofrada içkiyi çok kaçırmamaya dikkat etmek gerekir.
- Dolu ağızla içmeye ya da konuşmaya başlamamalıdır.
- Hanımlar arasında bulunan bir mason, nazik davranmalı, dilini tutup gözünü açmalı, bilgiçlik taslamamalı, kahkaha atmamalı, kaba ve kötü sözler etmekten kaçınmalıdır.
- Bir mason akranı olmayanlarla şakalaşmamalı, dedikodu etmemelidir.
- Bir mason kendinden daha değerli olan bir kişinin önünden yürümemelidir.
- Bir mason başka birisi konuşurken onun sözünü kesmeden dinlemeli, kendi sözünü de önce düşünüp sonra açık seçik olarak söylemelidir.

■ ■ ■

Salt töresel nitelikli olup görgülü davranışı gerektirenler bu yükümlülüklerden çoğu, uygar bir insanın toplum içindeki tutum ve davranışları bakımından günümüzde bile geçerli sayılabilir. [***"Regius, Cooke ve Leland Elyazmaları"*** başlıklı kitabı okumanız önerilir. Basılı kitabı bulamazsanız şu adrese bakın: https://www.academia.edu/81439921/Masonluğun_En_Eski_El_Yazmaları/]

LANDMARKLAR

İngilizce bir sözcük olan "landmark", sözlük anlamı bakımından "arazi işareti" ya da "sınır taşı" demektir. Böyle bir işaret ya da taş, bir arazinin sınırlarının değişmezliğini sağlar. Büyük bir yapı, farklı bir tepe ya da belirgin bir diğer coğrafi özellik de "landmark" olarak anılabilir.

Ancak mecazî anlamda landmark, "değiştirilemez kural" anlamına gelir.

Nitekim Masonlukta bu terim, bazı mason kuruluşlarınca ***"Masonluğun temel öğeleri sayılan kuralları ve gelenekleri belirleyen ilkelerden her birinin genel adı"*** anlamında benimsenmiştir.

Bu sözcüğün diğer dillerde de karşılığı vardır ama Masonlukta tüm dillerde hiç değiştirilmeksizin böylece kullanılmıştır.

■ ■ ■

"Masonluğun Landmarkları" denilen ilke ve kuralların gözden geçirilmesine başlanınca, birçok mason kuruluşunun kendine göre birtakım farklı landmarkları olduğu görülür.

O hâlde Masonluğun "evrensel" nitelikli landmarkları yok demektir.

Bazı kuruluşlar kendilerine özgü olacak landmarklar belirlemeye girişmek yerine, kendilerinden önce bir diğerinin belirlediği landmarkları olduğu gibi kabul ederek benimsemiştir.

Bazıları bu terimin Masonluktaki kullanılmasına şiddetle karşı çıkar ve Masonluğun hiçbir landmarkı olamayacağını savunur.

Masonluktaki bir kural, gelenek ya da ilkenin "landmark"ın tanımıyla uyumlu olabilmesi için dünyanın her yerinde aynı olması gerekir. Bu yüzden, tüm mason kuruluşlarınca ortaklaşa benimsenmekte olmayan ilkelerin evrensel boyutta "landmark" olamayacağını ileri sürenler çıkmıştır.

Kimileri ise, bu kavramın Masonlukta kullanılmasına pek ses çıkarmamış ama "değişmez ve değiştirilemez" olarak benimsenmesini hoş karşılamamıştır.

Bu daha iyi… Çünkü herhangi bir kural ya da ilke, -yerel koşullar bir yana dursun- zaman içinde mutlaka etkilenmeye uğrar ve değiştirilmesi gerekir. Böyle olmayanlar geçerliğini ve yürürlüğünü yitirir.

Anglosakson Masonluğu topluluğundaki bazı mason kuruluşları *"İngiltere Birleşik Büyük Locası, Masonluğun ana büyük locası olduğu için, gerçek ve doğru landmarklar bu büyük locanın benimsemiş olduklarıdır"* der. Ancak İngiltere Birleşik Büyük Locası *"Masonluğun Eski Landmarkları olduğu gibi korunacaktır"* demişse de bu konuda herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Demek oluyor ki, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın birtakım landmarkları varsa da bunların nelerden oluşuğu belli değildir. Hatta belki bunları kendileri de bilmiyor. Gerekli gördüklerinde kendilerine göre ilkeler ve kurallar oluşturup bunların landmark olduğunu ileri sürüyorlar.

Kendilerine göre gerçek ve doğru landmarkların neler olduğunu açıklayanlar, öncelikle Amerikalı masonlar ve Amerikan obediyansları olmuştur.

Landmarkların aslında ne olduğu ve ne olması gerektiği araştırıldığında, önce Masonluğun ne olduğu ve ne olması gerektiği sorusunun belirgin bir şekilde yanıtlanması gerekir. Bu nedenle iki ayrı mason kuruluşu Masonluğu farklı bir şekilde tanımlıyorsa, benimsedikleri landmarkların da farklı olması doğaldır.

Landmark Listeleri

19. yüzyılın ünlü araştırıcı ve yazar masonlarından birçoğu, landmarkları başlı başına inceleme konusu olarak ele almıştı.

Ardından özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde çeşitli landmark listeleri düzenlendi.

Bu listelerin sayısı artarken, landmarklara karşı çıkanlar da gene öncelikle Amerikalı masonlar oldu.

Bu arada İngiltere Birleşik Büyük Locası'ndan hiç ses çıkmadı.

Kimileri İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 1929 yılında yayımlamış olduğu ünlü **"Tanıma Koşulları"**nı Masonluğun ana büyük locası olduğunu kabul ettikleri bu büyük locanın benimsediği landmarklar olduğunu ileri sürer. Oysa sonradan bazı yerleri değiştirilmiş olan bu bildirgenin kapsamında bir mason kuruluşunun düzenli olması için öngörülen koşullar arasında "Masonluğun Eski Landmarkları'na uyulması gereği" de belirtilmiştir. Bu da ya İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın "landmark" kavramını başka türlü yorumladığını ya da bu konuda açıklama yapmak istemediğini gösterir.

Açıklama yapmak işine gelmiyor anlaşılan… Acaba bunun nedeni Amerikalı mason araştırıcı ve yazarlar ile onların tuttuğu obediyanslar ile herhangi bir şekilde çelişkiye düşmemek olabilir mi?

■ ■ ■

Çeşitli kişi ya da kuruluşlarca düzenlenmiş olan landmark listelerinde, önce "Tanrı inancı" konusu üzerinde durulur.

Bir diğer önemli konu, her locanın çalışmaları sırasında hazır bulundurulması gereken "yasa kitabı" ile ilgilidir. Kimilerine göre bu, "Kutsal Kitap" kavramıyla özdeştir.

Landmark listelerinde ayrıca şu konulara değinilir:

- Bir locanın ve bir büyük locanın nasıl kurulacağı;
- Masonluğa kimlerin alınabileceği, kimlerin alınamayacağı;
- Bir locanın görevlilerinin ve bir büyük üstadın yetkileri;
- Masonların masonik hak ve yükümlülükleri.

Bu listelerin çoğunun sonunda, -bunlar birer landmark olduğu için- belirtilen kuralların hiçbir zaman değiştirilemeyeceği de vurgulanır.

Bu açıdan bakıldığında, "Masonluğun Landmarkları" denilerek ortaya konmuş olup *"değişmez ve değiştirilemez"* olarak da nitelenen kuralların birçoğunun aslında çok eskiden kalma değil, olsa olsa 18. yüzyılda Spekülatif Masonlukta benimsenmiş olan yeni gelenek ve yöntemler olduğu görülür.

Karşı çıkışların nedenlerinden biri de budur.

Çeşitli yerlerde bu gibi düzenlemelerin yapıldığı 19. yüzyıl ortalarında, Masonluğun hep olduğu gibi kalmayıp çağın gerekleri uyarınca zaman içinde değişime uğrayacağı da iyice anlaşılmıştır.

Dolayısıyla, Masonluktaki landmarkların evrensel ölçüde geçerli bir anlatımı yapılamamıştır.

[Kitabın bu aşamasında yazar, ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler için öneriler getirmiş. Fakat önerilen yayınlara ulaşabilme olanağı hemen hemen yok gibi… Bunların arasında basılı kitap bile var. Burada yapılabilecek olan şu adresi vermek: https://www.academia.edu/84522526/Masonluktaki_Landmarklar_ve_Eleştirileri/]

Fransa Büyük Doğusu'nun Tutumu

Fransa Büyük Doğusu (Grand Orient de France) Masonluktaki "landmark" kavramına kökten karşı çıkanların başında geliyordu. 1849 yılında ortaya kendince benimsediği bambaşka bir temel yasa çıkardı. Gerekçesini özetle şöyle açıkladı:

a) Masonluğun 1723 tarihli temel yasasında yer alan ve değişik anlamlara çekilebilecek ya da yoruma elverişli konuları açıklığa kavuşturmak gerekir.

b) Artık uygulanma olanağı hiç bulunmayan salt operatif nitelikli öğeler, çağdaş Masonluğun yasalarının kapsamından çıkarılmalıdır.

c) Çağdaş gereklere uygun ve Spekülatif Masonluğun artık anlaşılmış ilkeleri açıkça ortaya konmalıdır.

Fransa Büyük Doğusu'nun benimsediği temel yasa üzerinde çok tartışıldı. Bu tartışmalar Fransa'da Masonluğun bölünmesine, geleneksel tutumdan yana olanlarca 1884 yılında **"Fransa Büyük Locası"** (Grande Loge de France) adlı obediyansın yeniden kurulmasına yol açtı.

Bu arada, Fransa Büyük Doğusu bünyesindeki tartışmalar henüz durulmamış, benimsenen temel yasa ancak 1871 yılında son halini alabilmişti. Bu temel yasanın en çok dikkati çeken özelliği "din ve inanç" konusuna hiç değinmemesiydi.

Fransa Büyük Doğusu'nun Temel Yasası'nın ilk maddesi şöyledir:

"Masonluk, töresel eğitim ve dayanışma ile gerçeklerin araştırılmasını amaçlayan, kesinlikle hümanist, felsefi ve evrimsel bir kurumdur. Maddi ve manevi gelişim, bireysel olgunlaşma ve insanlık için çalışır. İlkeleri, karşılıklı tolerans, bireyin hem başkalarına hem kendisine saygısı ve mutlak bir vicdan özgürlüğüdür. Metafizik kavramlar üzerine tüm üyelerinin kendine özgü bireysel değer yargıları olabileceği için, her türlü dogmatik benimseyişe kesinlikle karşıdır. Özdeyişinin "özgürlük, eşitlik, kardeşlik" oluşu bundan ileri gelir."

■ ■ ■

Bu temel yasada, geleneksel yapıcılık mesleği ve zanaat ile bağlantılı hiçbir öğe yoktur. Operatif Masonluk döneminden kalma gelenek, kural ve yöntemlere de değinilmemiştir. Masonluğun üç dereceden ibaret kalmadığı açıkça belirtilmekte olmasa da sezdirilmektedir.

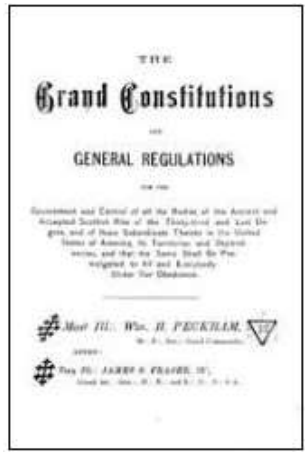
Bu temel yasayı benimsemiş başka obediyanslar da vardır.

Ancak, nasıl İngiltere Birleşik Büyük Locası kendisini dünya yüzündeki tek masonik otorite olarak görüyor ve bunun Anglosakson Masonluğu topluluğunda benimsenmesini sağlıyorsa, Liberal Masonluk kanadında da Fransa Büyük Doğusu bir benzer tutum takınmakta, "ana büyük loca" savında olmasa da kendisini üstün görmektedir.

Liberal Masonluk kanadındaki diğer obediyanslar bunun farkındadır. Birçoğu bu yasanın sadece Fransa Büyük Doğusu'nu bağlayacağı görüşündedir.

Zaten evrensel nitelikli bir yasa olmayınca doğrusu odur.

ESKİ VE KABUL EDİLMİŞ İSKOÇ RİTİ'NİN ANAYASASI

THE
Grand Constitutions
OF
GENERAL REGULATIONS

Bu anayasa, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin temel ilkelerini, örgütlenme yöntemini, derecelerin verilmesinde uygulanması gerekli olan kuralları belirtir.

Masonluğun temel yasasına herhangi bir aykırılığı yoktur. Hatta kapsamında 1723 tarihli özgün temel yasa ile uyumlu olduğu açıkça yazılmıştır. Bu bakımdan "anayasa" terimi yerine "genel tüzükler" teriminin kavramsal bakımdan daha uygun olacağı düşünülebilirse de "tüzük" denilen bir kuralar dizisinin tüm kuruluşlar için geçerli sayılamayacağı da göz önünde tutulmalıdır.

Nitekim ritin dünyanın her yerindeki örgütleri için genel geçerli ve bağlayıcı ortak kuralları olması için bir anayasasının bulunmasına gerek duyulmuştur.

Bu kez açıkça "anayasa" denildiği dikkati çekiyor, aslında kapsamı bakımından bir yasa sayılamasa da…

Bu anayasanın Prusya Kralı 2. Friedrich (Büyük Frederik) tarafından onaylanmış olduğu da söylenir. Bir kralın "tüzük onayı" gibi sıradan bir iş yapmayacağını, böyle bir onayı ancak bir anayasa için verebileceğini, o günün koşulları altında bir anayasanın herhangi bir kral tarafından onaylanmasının da ona güç kazandıracağı düşünülmüş olsa gerektir.

Bundan ötürü mü "anayasa" denilmiş acaba?

«Neden Büyük Frederik?» diye soracak olursanız, bunun ne özgün (orijinal) belgelere dayanan ne de akla yatkın bir yanıtı var.

■ ■ ■

Bu anayasa üç aşamadan geçmiştir:

1. Yetkinleşme Riti'nin 1762 tarihli anayasası;

2. 1786 tarihli olduğu söylenen anayasa;

3. 1875 tarihli değiştirilmiş anayasa.

Bunların hepsi birden topluca **"Büyük Anayasalar"** *(Grand Constitutions, Constitutions grandes)* olarak anılıyor.

«Neden?» diye soracaksınız.

Masonlukta şu "ötekilerden büyük olmak", "diğerlerinden yüksekte olmak" kompleksi bir türlü giderilememiştir de ondan…

Tamam, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti açısından bu "anayasa" denilen tüzük ya da yönetmelik, diğerlerinden daha önemli tutulabilir ama bir de masonlara uygun tarzda eşitlik düzeyine inilebilse!…

1762 Tarihli Anayasa

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin oluşumunda, bunun temelini oluşturan "İskoç" nitelikli bir önceki rit vardı. Bu kitabın 8. bölümünde değinmiş olduğumuz üzere, **Ekosizm**'in oluşumu sırasında Fransa'da yüksek derecelerin derlenip toparlanması için kurulmuş olan Clermont Konseyi dağıldıktan sonra birçok rit kurulmuştu. Bunlardan birine Yetkinleşme Riti *(Rite de Perfection)* adı verilmişti.

1761 yılında kurulmuş olan bu ritin 25 derecesi vardı. 35 maddeden oluşan bir anayasa düzenlenmişti. Hep değindiğimiz üzere aslında bir tür tüzük niteliği taşıyan bu kurallar ve yöntemler dizisinde, ritin derecelerinin her birinin nasıl verileceği, bu derecelerdeki masonların yetkilerinin neler olduğu, alt birimlerin nasıl kurulacağı anlatılmıştı. Hayli uzun olan ve hepsini yazarsak sayfalar tutacak, üstelik tamamı pek de işinize yaramayabilecek bu anayasa metninin seçilmiş bazı maddelerini kısaltarak en önemle noktalarını vermekle yetinelim.

1. ***Ülkesinin dinine ilişkin saygıdeğer ilkeleri benimsemeyen ve dinsel görevlerini yerine getirmeyenlerle özgür ana-babadan doğmuş olduğu, iyi bir yaşam sürdüğü, iyi tanınmış olduğu, şimdiye kadar ulaştığı derecelerdeki çalışmalarının olumlu geçtiği, her zaman bağlı, uysal, çalışkan, iyiliksever ve araştırıcı bir kişiliği bulunduğu onaylanmayan hiç kimse, üstün derecenin kutsal gizemlerine inisiye edilmeyecektir.*** ...

Burada dikkati çeken bir nokta "özgür ana-babadan doğmuş" olma koşuludur. Demek oluyor ki, bu tarihte bile (1762) toplum içinde özgür-köle ayırımcılığı sürmekteydi ve Masonluk da bunun üzerine çıkarak "eşitlik" kavramını henüz benimseyememişti.

Burada geçen "üstün derece" ise ritin 15. derecesidir.

Her sosyal sınıfın kendi içinde bireylerin eşitliği… Günümüzde bini elbette "eşitlik" olarak niteleyemeyiz. Fakat 18. yüzyılda Avrupa'da hatta dünyanın diğer birçok yerinde henüz feodal düzenin sürdürüldüğü de göz önünde tutulmalı.

2. ***Royal Sanat ya da Özgür ve Kabul Edilmiş Masonlar Kurumu, kendi düzeni içinde tanınmış ve onaylanmış 25 derece içerir.*** ...

Böyle denildikten sonra bu dereceler ve her birinde geçirilmesi gereken süre belirtilmiştir. Dikkati çeken nokta, çırak derecesindeki çalışmalar için 3 ay, çırak+kalfa derecesindeki çalışmalar için 5 ay, kalfalıktan üstatlığa geçiş için 7 ay süre konmuş olmasıdır. Bundan sonraki dereceler için de birer süre verilir ve hepsi bir sayısal simgecilik (sembolizm) ile bağdaştırıldıktan sonra şöyle denir:

> ***Bu derecelerde geçecek ayların misterli sayısı inisiyeye önceden bildirilmeyecek, birbiri ardınca her dereceye ulaşıldığında, 81 ay sayısı oluşacaktır.*** ...

4. ***Royal Sır Yüce Prensleri'nin Egemen Büyük Konseyi yılda 4 kez toplanacak, Büyük Konsey'in üç aylık bu birleşimlerinin 25 Haziran, 21 Eylül, 21 Mart ve 27 Aralık'ta olmak üzere çağrıları yapılacaktır.***

…

12. Büyük Genel Sekreter, Paris ve Bordeaux için bir kayıt defteri, taşra ve yabancı ülkeler için de bir başka defter tutacak, bunlarda eskiliklerine göre özel konseylerin isimleri, kuruluş tarihleri, üyelerinin adlarıyla durumları, dereceleri, mertebeleri, sosyal durumları ve nerede oturdukları, denetçiler ve yardımcılarının verecekleri örneklere uygun olarak belirtilecektir. …

Bu düzenlemeye bakılırsa, bu ritin merkezi Paris ve ritin kurulduğu Bordeaux kentlerinden biri olduğu anlaşılıyor.

Burada geçen şu unvanların açıklamaları da verilmiş olmalıydı… Bunu biraz irdeleyelim bari…

Royal Sanat: Burç ak yerde şu "royal" sıfatının Türkçeye çevirisi "kralî" olarak geçer. Bu terim de aslında Operatif Masonluk anlamında kullanılır ve sonrakine "Spekülatif Bilim" denir.

Özgür ve Kabul Edilmiş Masonlar: Yazarın burada benimsemiş olduğu bu çeviri Türkiye'deki uygulama bakımından pek de uygun değil. "Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar" terimi daha geçerli.

Misterli: Bu terim de Türkçe masonik yazında hep böyle kullanılır ama belki buna "gizemli" yani bir gizli simgesel anlam taşıyan demek daha doğru.

Royal Sır Yüce Prensleri Egemen Büyük Konseyi: Yetkinleşme Riti'nin 25. derecesindeki masonların topluluğu.

…

15. Özel konseyler, Paris ve Bordeaux vadileri ile taşrada veya bir başka yerde etkinlik gösterenler, yasa ve tüzük yayımlayamazlar. …

Nitekim burada Bordeaux ile Paris'in üstünlüğü bir kez daha vurgulanmış.

…

17. Önemli bir serveti yönetmekle görevli Büyük Hazine Emini, bütün kaynakları Egemen Büyük Konsey'in yararlarına kullanacak veya yardım amacıyla değerlendirecektir. …

Buradaki "önemli bir servet" sözü dikkat çekici…

Dilimize doğrudan çevirisi böyle olmakla birlikte aslında burada öyle çok yüklü tutarda bir para söz konusu olmasa gerek.

Bu "Hazine Emini" unvanı da Türk Masonluğu'nda öteden beri kullanılıyor ama bunun Batı dillerindeki karşılığına bakılacak "Haznedar" hatta "Kasadar" demek çok daha doğru sayılabilir. Çünkü ortada "hazine" falan yok. İngilizcedeki "Treasurer" ya da Fransızcadaki "Tresoir" sözcüklerinin Türkçesi öyle olamaz.

Şimdi birbiri ardınca çok ilginç kurallar içeren üç madde göreceğiz.

23. Eğer Büyük Konsey düzenli olarak toplanmışsa, 7 üyenin varlığı belirtilen saatte çalışmaya başlamak için yeterlidir. 7 üyenin oy çokluğuyla alacağı kararlar, sanki tüm üyeler toplantıya katılmış ve kabul etmişler gibi, yasa gücünde olacaktır. …

24. Eğer kimi üyeler Büyük Konsey toplantılarına şarap içmiş ve sarhoş bir durumda gelirlerse ya da bu saygıdeğer toplantıya egemen olması zorunlu uyuma ters olan yanlış davranışlarda bulunurlarsa, ilk kez için uyarılacaklardır. Aynı durum ikinci kez görülürse, hemen ödemekte yükümlü oldukları para cezasına çarptırılacaklar, üçüncü kez yinelenmesinde ise rütbeleri geri alınacak, eğer Büyük Konsey çoğunluğu kabul edecek olursa, atılacaklardır.

25. Eğer bir konseyin veya özel locanın başkanıysa görevi sona erecek, hangi dönemde olursa olsun konseyine veya locasına bir başka başkan atanacaktır.

Demek ki o tarihlerde toplantılara sarhoş olarak gidenler varmış!

O kadarla kalsa iyi… Böyle bir yasa maddesi nasıl yürürlüğe konulabilir? Masonluk için büyük bir ayıp sayılmaz mı bu?

…

31. Kudüs Prensleri, yenilenmiş Masonluğun çok değerli prensleri oldukları için tüm localarda, şapitrlerde, Doğu Şövalyeleri Konseyi de dâhil olmak üzere her yerde önceliklerden yararlanacak ve aşağıda belirtileceği şekilde bu yerlerde saygı göreceklerdir. …

Bu maddede bundan sonra uzun bir protokol yöntemi anlatımı var. Eksik bilgi kalmaması için şu açıklama yapılabilir: "Kudüs Prensi" bu ritin 16. derecesi… "Doğu Şövalyeleri Konseyi" ise 15. derece çalışmasının yapıldığı atölye.

Burada şu "tüm localarda" sözü dikkati çekiyor. Gerçi Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin uygulanmasında 4. – 14. derecelerde çalışan birimler "yetkinleşme locası" olarak da anılıyor ama bu madde ile galibe simgesel derecelerde (1.-3.) çalışan localar da bu sistemin içinde tutulmuş.

…

35. Royal Sır Prensleri'nin bağımsız bir konseyi, görevliler dahil 15 üyeden çok olamaz. Müjdeci Aziz Yahya'nın gününde, her bağımsız büyükkonsey 9 görevli belirleyecektir. …

Müjdeci Aziz Yahya'nın günü 25 Aralık'tır.

Ancak yasanın bir diğer ayrıntılı maddesinde bu toplantının 27 Aralık günü yapılacağı belirtilmiş.

Hıristiyanlıkta bu tarihlere pek önem verilir. Bunlar Masonlukta da öteden beri uygulanmıştır.

Bir diğer önemli gün de "Vaftizci Aziz Yahya'nın günü" yani 24 Haziran'dır.

■ ■ ■

Az sonra göreceğimiz üzere, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin bir yüksek konseyinde en çok 32 etkin üye bulunabiliyor. Dolayısıyla bu ritte, o tarihlerin olanakları altında 15 üye bulunması pek doğal.

Ancak 23. maddeye dönerek bir göz atacak olursanız, düzenli yani gerektiğince duyurulmuş bir toplantı 7 üyenin katılımıyla yapılabiliyor; bunlardan dördünün oyu ile alınacak bir karar Türkiye'deki şu "kanun hükmünde kararname" gibi yasa niteliği taşıyabiliyor.

Bu kural ise tam anlamıyla bir otokratik sistemi yansıtıyor.

Ritin en yüksek organında karar için oylama yapıldığına göre, demek ki hiç olmazsa orada bir demokratik uygulama var. Fakat 15 üye varsa, 7 üyenin katılımıyla toplantı yapılabiliyorsa, bunlardan dördünün oyu çok önemli bir kararın alınmasına yetiyorsa (neredeyse dörtte bir), demokratik bir uygulamanın varlığından söz etmek de zor olsa gerek.

Avrupa'nın, Ortaçağ öncesinde yitirmiş olduğu demokrasiyi yeniden tanıyabilmesi için daha çok zaman geçmesi gerekecek.

■ ■ ■

Bu anayasa, şu sözlerle bağlanmış:

> ***Biz, Pek Saygıdeğer Özgür ve Kabul Edilmiş Masonlar Kardeşliği'nin Royal ve Askeri Tarikatı'nın Royal Sır Egemen Yüce Prensleri'nin egemenleri, bu yasa, tüzük ve yönergeleri belirledik ve uyulmasına karar verdik.***
>
> ***Biz, deneticilerimize ve yardımcılarına, bunları bütün konsey, şapitr ve royal localarda ve gerekli olan her yerde okutmalarını ve uygulamalarını emrediyoruz.***

Son olarak belki siz de şunu sorarsınız: *«Özgür (Hür) ve Kabul Edilmiş Masonlar" terimi Anglosakson Masonluğu'na özgü değil mi?»*

Sonraları için evet… Ancak demek ki o tarihlerde Fransa'da bile kullanılıyormuş.

Elbette çünkü o tarihlerde yeni 18. yüzyıl ortalarında Fransa'da Masonluk, İskoç eğilimi doğrultusunda gitmekte olsa da terminoloji bakımından henüz İngiliz tarzından sıyrılabilmiş değildi ve galiba 1951 yılında İngiltere'de oluşturulmuş bulunan ikinci obediyanstaki benimseyişten de etkilenmişti.

1786 Tarihli Anayasa

Bu anayasanın ancak 1830'lu yıllarda ortaya çıkmış olmasına karşın, -daha önce de belirtmiş olduğumuz üzere- Prusya Kralı 2. Friedrich (Büyük Frederik) tarafından 1786 yılında onaylanıp yürürlüğe girdiği söylenir.

Kimileriyse sözü edilen tarihte Prusya Kralı'nın çok hasta, âdeta ölüm döşeğinde olduğunu belirterek bu yasayı onaylamasının söz konusu olamayacağını ileri sürer.

Üstelik bu yasa 1 Mayıs 1786 tarihinde onaylanmış. 2. Friedrich de zaten o gün ölmüş. Ne rastlantı, değil mi?

Nitekim bu bağlamda ortaya konmuş herhangi bir özgün belge yoktur. Mevcut belge, 2. Friedrich'in elinden çıkmış olduğu ileri sürülen bir buyruk ile yasanın **kopyasının ikinci kopyasıdır**.

Ritin ilk yüksek konseyinin 1801 yılında Amerika'da kurulmuş olması da bu konudaki savların doğruluğunun kuşkuyla karşılanmasına neden olmuştur.

Ancak 19. yüzyıl başlarında kimi ünlü masonlar, bu onaya tanık olduklarını belirtmiştir.

Bu tanıklığa ilişkin özgün belge de yoktur; sadece onun da bir kopyası vardır.

Bu bağlamda ortaya, genellikle tarihçilerin pek rağbet ettiği şu görüş konur: ***"Elde özgün belge olmayınca, özgün belgenin ilk kopyası özgün belge sayılır."***

Diyeceksiniz ki, *«Böyle bir tutum çalınan minareye kılıf uydurmak gibi işi kitabına uygun hale getirmek amacıyla ortaya konmuş bir iddia sayılmaz mı?»*

Evet, öyledir. Üstelik bu bağlamda ortaya konulmuş olan iki kopya belgenin altında yer alan onaylama imzalarından üçü görünmeyecek bir şekilde silinmiştir. Bunun üzerine, bu silintinin "deniz suyu etkisiyle" oluştuğu ileri sürülmüştür.

«Nerede deniz suyu etkisi? Berlin'de mi?» diye sormaz mısınız?

Yok canım, öyle olur mu? Berlin'de deniz ne arar? Bu belge Almanya'dan Amerika'ya gönderilirken deniz suyundan etkilenmiş!

Ne hikaye ama!.. Daha çok masal.

Ortada iki ayrı belge var. Her ikisinin altında imzalar var. İşin ilginç yanı şu ki, ikisinde de aynı üç kişinin adı silinmiş. Şu deniz suyu ne kadar becerikliymiş! Belgelerden birinin imzalarını silince, ötekinde de aynı işi yapmış.

Masonluk açısından aslında çok ciddi olan bu olayın yanlışlığını, uydurmaca olduğunu göstermek için böyle hicivli bir değerlendirmeden geri kalınamıyor.

Şunun doğrusu açıkça ortaya konulmuş olsa… Hani denilse ki *"O kişiler önce bu belgenin kopyası çıkarılmış olan aslının tıpatıp aynısı olduğunu onaylamış ama sonradan adlarının görülmesini uygun bulmayıp silinmesini istemişler."*

Öyle bir durumda belki belgenin özgün bir kopya olduğuna güvenilebilir.

Fakat şu 1786 tarihi hiç de güvenilesi değil… Çünkü Yetkinleşme Riti'nin Amerika'da Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'ne dönüştürülmesi sırasında yapılıp edilenlere ilişkin bir sürü el yazması belge var. Fakat her nedense onların arasında 1786 tarihli bu yasadan hiç söz edilmiyor.

Bu işin bir de dahası var… Hatta bir değil iki…

25 derecesi olan Yetkinleşme Riti Amerika'da 33 dereceli Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'ne dönüştürülürken bu iş birdenbire, tek bir kerede yapılıp bitirilmemiş. Zaman içinde birer ikişer yeni derece eklenmiş ve ritin tüm dereceleri 32'ye çıkarılmış. Yetkinleşme Riti'nin o en üstün 25. derecesi de giderek yenilenen bu ritte 32. derece olmuş.

Sonra ritin tüm örgütünü yönetmek üzere bir yüksek konsey kurulmuş ve bunada 33. derece denmiş.

İleri sürüldüğüne göre Prusya Kralı 2. Friedrich bu ritin anayasasını ve bunun uygulanmaya konması için gereken buyruğunu doğrudan kendisi, eliyle yazmış.

Peki ama bu ritin yürürlüğe Amerika kıtasında konması için herhangi bir talimat vermemiş.

Üstelik orada ritin 33 dereceli olarak düzenleneceğini nereden biliyormuş acaba?

İkincisi şöyle: Ritin ilk yüksek konseyi 1801 yılında kurulmuş. Burada bir sorun yok. 1813 yılında Amerika'da aynı ritin bir de ikinci yüksek konseyi kurulmuş. Anayasa der ki: ***"Her ülkede bir tek, sadece Amerika'da iki yüksek konsey kurulabilir."***

Prusya Kralı 2. Friedrich, böyle olacağını da mı biliyormuş?.. Üstelik Amerika'da ikinci yüksek konsey kurulurken, bunun 1786 tarihli anayasasının tanıdığı hakla yapılmış olduğuna ilişkin hiçbir kayıt yok.

Dahaların bir de üçüncüsünü ekleyelim mi?

Masonluğa girişinden beri hiç İskoç Riti'nden yana olmayıp İngiliz Masonluğu'na yakın bir eğilimi olan 2. Friedrich'in, merkezi öteden beri Fransa'da bulunan Yetkinleşme Riti'ni alıp Berlin'e getirdiğine ilişkin de hiçbir bilgi yok. Ancak akıl yolu, bunun olamayacağını söyler.

Şimdi diyeceksiniz ki *«Bütün bunlar çok mu önemli?»*

Hepsini geçmişte bırakıp günümüze bakarsak, hiç de önemli değil. Fakat bu ritin tarihçesindeki bu ileri sürüşlerin gerçek belgelere dayanmadığının bilinmesi önemli.

1804 yılında Fransa'da ritin ikinci yüksek konseyi kurulduktan sonra kimi kardeşlerimiz ritin kuruluşunu sağlam bir temele bağlamak istemiş, bunun için yıllarca önce ölmüş olan bir kralın adını kullanmışlar. Ne yazık ki bunu yaparken yalancının mumunun yatsıya kadar yanacağını bilememişler. [Bu konuyu daha ayrıntılı olarak incelemek isterseniz ***"Tapınakçılar Siyonistler ve Masonlar"*** adlı kitabın "Büyük Frederik" başlığı altındaki bölümünü okuyabilir bunun için şu adrese bakabilirsiniz: https://www.academia.edu/80681229/]

Dolayısıyla bu konu üzerinde daha fazla durmak gerekmez.

Ritin anayasasının ileri sürülmüş olduğu gibi 1786 yılında düzenlenmiş olması ile birtakım yüksek konseylerinin oluşumundan sonraki bir tarihte düzenlenmiş olması pek önemli bir fark yaratmaz. Ancak *"İstim arkadan gelsin!"* deyişine uygun bir iş yapılmış olduğunu gösterir, o kadar...

Tarihte yapılmış olan pek standart, sıkça görülen hatalardan biri bu iş… Yapıldığı tarihte herkesin, -yeterince bilgileri olmadığı için- buna inanacağı öngörülüyor. Nitekim öyle de olabiliyor. Fakat bunun gelecekte de böyle süreceği sanılıyor. Sonraki dönemlerde bu konunun didiklenebileceği hiç düşünülmüyor.

■ ■ ■

Tamamı 18 asıl ve 3 ek maddeden oluşmak üzere hazırlanmış olan bu anayasa yürürlüğe konurken, buna bir de Prusya Kralı 2. Friedrich imzalı bir buyruk katılmış. Anayasada yazılı olanlar, bu riti uygulayarak çalışan mason kuruluşları için pek önemlidir ama Prusya Kralın'ın kaleme alıp yayımlamış olduğu söylenen, tıpkı anayasa gibi özgün olup olmadığı kanıtlanamamış bu buyruğun kapsamı çok daha ilginç... Bu buyruktan şöyle birkaç paragraf alabiliriz:

"Biz Friedrich, Tanrı'nın lütfuyla Prusya Kralı, Brandenburg Margravı, Egemen Büyük Koruyucu, Büyük Komandör, Evrensel Büyük Üstat, Özgür Taş Yontuculuğu Sanatının yönetim ve güvenlik düzeni ya da Kardeş Masonlar adlarıyla bilinen çok eski ve saygıdeğer Birleşik Eski Masonlar Topluluğu ya da Birleşik Mimarların tüm inisiye olmuş çok sevgili kardeşlerine sesleniyoruz: Aramızda TOLERANS-BİRLİK-BAŞARI vardır."

"Son dönemlerde bize yansıtılan yeni ve etkin görüşler, karşıtların kardeşler arasında yaygınlaştırmaya çalıştıkları hoşgörüsüz düşünceye, bölünmeye, dağılmaya ve anarşiye, en kısa sürede etkin bir engel oluşturma gerekliliğini kanıtlamıştır. Bu karşıtların amaçları aşağı yukarı belirginleşmiştir. Ya çok saf ya art niyetlidirler. Amaçlarını gizleyerek davranmakta ve Masonluğun özgür sanatını değiştirerek hedefinden saptırmaya, böylece Masonluk düzenini etkisiz hale getirip yıkmaya yönelmektedirler. Komşu krallıklarda olanları gördükten sonra, bizce alınacak etkin önlemlerin kaçınılmaz olduğuna inanıyoruz."

"Saygıdeğer devrimimizin temeli olarak, bu ritlerden ilkinin adı ile sonuncunun hiyerarşik derecelerini birleştirerek, şimdi ve her zaman için geçerli olmak üzere duyuruyoruz ki Eski Masonluğun gerçek özünü ve uygulamasını meslek edinenler, tüm İskoç ritlerinin yerine geçecek olan tek bir düzenleme içinde birleşmişlerdir. Bunun adı Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti olacaktır."

Anlaşıldığına göre 2. Friedrich ya da onun bu bağlamda adını kullanmış olanlar, o tarihte Ekosizm'e uygun olarak çalışan tüm ritlerin "Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti" adı altında bir araya getirilmesini öngörmektedir. Prusya Kralı'nın aslında Fransa kökenli olup Amerika'da geliştirilmiş bulunan bu ritin kuruluşuna niçin ve nasıl karıştırılmış olduğu anlaşılamamış, akla ve mantığı uygun bir açıklaması yapılamamışsa da asıl önemli olan, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin ve bir anayasasının varlığıdır.

Şu halde şimdi yapmamız gereken, bu anayasaya daha yakından göz atmaktır.

Burada, Yetkinleşme Riti'nin Anayasası'nın aktarımında yapmış olduğumuz gibi Eski ve Kabul edilmiş İskoç Riti'nin de asal maddelerini özetleyip yer yer kısaltarak, en önemli noktalarını vereceğiz.

1. ***Bu düzenlemenin içeriğine karşı olmayan, 1762 yılında dokuz Royal Sır Yüce Prensi Büyük Komiseri'nin konseyi tarafından kaleme alınan bütün anayasa maddeleri, yönetmenlikler ve kurallar korunacak ve bunlara uyulacaktır. Karşı olanlar yürürlükten kaldırılmış ve kesin olarak iptal edilmiş sayılır.***

Böylece bir bakıma bu anayasanın daha kısa ve öz olması sağlanmıştır ama bu ilk madde açıkça ritin Fransa kökenli olduğunu hatta Almanya'da değil Fransa'da düzenlenmiş bulunduğunu ortaya koyar.

Dolayısıyla, 1786 tarihli olduğu söylenen anayasanın 2. Friedrich tarafından onaylandığına ilişkin iddia, -sonraki mason kuruluşlarınca ne denli tutulmuş olursa olsun- açıkça çöküyor. Bu gerçeği kabullenememişler!

2. Yasalara uygun şekilde görevlendirilen masonlara 33'üncü derece, Düzenin Egemen Büyük Genel Koruyucularının nitelik, sıfat ve yetkisini verir.

Burada sözü geçen düzenin aslı Fransızca "ordre", İngilizcede "order". Türkçe karşılığı olarak ne dense tam olarak yerine oturmuyor.

Bu maddenin sonrasında, ritin herhangi bir ülkedeki 33. derecedeki masonlardan oluşan yüksek konseyin herhangi bir nedenle dağılması durumunda nasıl yeniden kurulabileceği anlatılıyor. Başka hiçbir mason kuruluşunda olmayan bu yöntem pek ilginç ama yasanın özgün metninde anlatımı daha kısa olsa da yazılmış olduğu biçimde anlaşılabilmesi biraz zor. Çevirisinde de öyle. Şöyle bir anlatım çok daha kolay anlaşılır olabilir:

a) Her şeyden önce, 33. dereceyi almış tek bir mason hem gerekli hem yeterli. Bu mason, uygun gördüğü bir başka masona yöntemine uygun olarak 33. dereceyi verme hakkına sahip. Bunu uygular.

b) Bu iki 33. derecedeki mason, uygun gördükleri üçüncü bir masona gene yöntemine uygun olarak 33. dereceyi verir.

c) Uygulama böyle sürdürülür ve 33. derecedeki mason sayısı en az 9 olunca yüksek konsey kurulur.

Açıkçası, küllerinden yeniden canlanan Anka Kuşu! Üstelik uygulanmış da… İlki 1804 yılında Fransa'da. Türkiye'de de üç örneği var: Önce 1861, ardından 1909, sonra da 1948 yılında.

3. … Bu dereceye ilk yükseltilen iki kardeş, itirazsız, Yüksek Konsey'in ilk iki görevlisi yani Pek Güçlü Egemen Büyük Komandör ve Pek Güçlü Yardımcı Büyük Komandör olurlar.* …

Böylece yeni bir yüksek konsey kurulunca, ilk iki görevlinin nasıl belirleneceği kurala bağlanmış oluyor. Ancak görev sürelerinin ne kadar olacağı ve yenisinin nasıl belirleneceği konusunda bir kayıt yok. Sadece şayet biri ölür ya da görevini bırakırsa ne yapılacağı yazılmış. Anlaşılan o ki, bundan sonrasının yürütülme yöntemini her yüksek konseyin kendi tüzüklerinde belirlemesi öngörülmüş.

4. Gerekli nitelik ve yeteneklere sahip bütün masonlar bu yüce dereceye yükseltilir ve on Frederik altını ya da on Lui altın veya bulunduğu ülkenin parasından bu değer karşılığı miktarı katılım payı olarak öder. 30, 31 ve 32'nci dereceye yükseltilen kardeşten de her derece için aynı miktarda bir ödeme istenir. …

Hiç kuşkusuz mason olmak bedava değildir ve her masonun gerek yıllık ödentisi gerekse derece artırımlarında ödemesi gereken bir tutar vardır. Ancak burada ritin en yüksek derecelerini almanın hayli pahalı olduğu görülüyor. *«Bu yüksek tutarlı ödeme niçin gereklidir ve neyin karşılığı olarak alınır?»* diye soracak olursanız, anayasanın bu maddesinin sonunda şöyle bir açıklama var:

> ***Yüksek Konsey bu fonların idaresini gözetir ve düzenin yararı için kullanır.***

* "Pek Güçlü Egemen Büyük Komandör unvanı, günümüzde Türkiye'deki yüksek konseylerde geçerli değil… Süprem Konseyler "Pek Güçlü Egemen Grankomandör", Türkiye Yüksek Şûrası ise "Pek Muktedir Hâkim Büyük Âmir" unvanını kullanıyor.

5. ***Tüm yüksek konseyler, en az dördü ülkenin hâkim dininden olan, dokuz 33'üncü derece Egemen Büyük Genel Denetçi'den oluşur.*** [*] ***… Avrupa'nın her büyük ulusunda, krallığında veya imparatorluğunda, bu dereceden sadece bir yüksek konsey bulunabilir. Kuzey Amerika'yı oluşturan devlet ve illerde, ister kıtada ister adalarda olsun, birbirinden mümkün olduğu kadar uzak iki konsey bulunacaktır. Güney Amerika'yı oluşturan devlet ve vilayetlerde, ister kıtada ister adalarda olsun, aynı şekilde birbirinden mümkün olduğu kadar uzak iki konsey bulunacaktır. Asya'nın, Afrika'nın vb., her imparatorluk, egemen devlet krallığında sadece birer yüksek konsey bulunacaktır.***

Bu "iki yüksek konsey" konusundan daha önce de söz etmiştik. Burada aynı uygulamanın Güney Amerika için de geçerli olacağı belirtildiğini görüyoruz. Ancak "… oluşturan devlet ve illerde" deyişi hayli yoruma açık… Kıtadaki devletlerin tümünde topluca mı yoksa her birinde ayrı ayrı mı belli değil. Nitekim sonradan elbette her devlet kendini ötekilere bağımlı görmeyip kendi ülkesinin yüksek konseyine kurma yoluna gitmiştir.

Hatta yüksek konseylerini…

6. ***Yüksek Konsey, 17. derecenin altındaki derecelere veya Doğu ve Batı Şövalyelerine her zaman doğrudan hükmedemez. Yerine ve duruma göre yetkisini kendiliğinden anlaşılabileceği bir şekilde iletebilir. …***

Daha önce bu yasanın aslında 1786 yılında değil, Berlin'de de değil, 19. yüzyılın ilk çeyreğinde Fransa'da oluşturulmuş bulunduğuna ilişkin bir değerlendirme yapmıştık. Bu madde o görüşü destekliyor. Çünkü o tarihlerde Fransa Yüksek Konseyi, ritin ancak 18. ve daha yüksek dereceleriyle ilgilenmiş ve alt derecelerin yönetimini Fransa Büyük Doğusu'na bırakmıştı.

Anlaşılan, o tarihlerde oradaki fiilî durum yasa maddesine yansıtılmış. Ancak sonradan, Fransa Büyük Doğusu yüksek derecelere gereken önemi vermeyince, bu uygulamaya son verilmişti.

7. ***16'ncı derecenin üstündeki bütün mason ve konseyler, Egemen Büyük Genel Denetçiler Yüksek Konseyi'ne başvurma hakkına sahiptir. Yüksek Konsey kendilerini tanıtmalarına ve önünde şahsen konuşmalarına izin verebilir.***

8. ***Bir Royal Sır Prens Masonları Büyük Konsistuvarı, kendisini oluşturan 32'nci derece üyeleri arasından başkanını seçer. Fakat her halükarda bir büyük konsistuvarın kararları 33'üncü derece yüksek konseyi tarafından onaylanarak değer kazanır. …***

Başında "büyük" sıfatı olsa da olmasa da "konsistuvar" bu ritin 32. derecesinin genel adıdır. Bu maddede konsistuvarda bir seçimden söz edilmesine karşın, aslında iplerin doğrudan yüksek konseyin elinde olduğu açıkça belirtilmiş.

…

[*] Türkiye Yüksek Şûrası "Hâkim Büyük Umumî Müfettiş" unvanını kullanıyor.

11. Kadoş Şövalyesi derecesi, 31 ve 32'nci dereceler gibi, en az 3 egemen büyük genel denetçi huzurunda ve lâyık olduğuna karar verilen masonlara verilir.

Bu ritin 19.-30. derecelerinde çalışan masonik birim (atölye), "Areopaj" olarak anılır. Kadoş Şövalyesi, bunun son derecesinin unvanıdır. Ancak bu maddeden anlaşıldığına göre, iş bir kardeşe bu derecenin verilmesine geldiğinde, areopaj kendi başına hareket edemez; yüksek konsey bu işlemi doğrudan denetler.

…

13. … Yüce derecelerin el yazması ritüeli, sadece her konseyin ilk iki görevlisine ya da başka bir ülkede aynı derecede bir konsey kurmakla görevlendirilmiş bir kardeşe emanet edilir.

"Yüce dereceler" teriminden anlaşılması gereken 31., 32., ve 33. derecelerdir. Demek o tarihlerde bu derecelerin ritüelleri basılı hale getirilmez ve el yazması ritüeller o derecelerdeki kardeşlere bile verilmezmiş!

Bundan sonraki maddeler bir yüksek konseyde patentlerin nasıl verileceğini, uzun uzadıya toplanan ödentilerin ve diğer paraların kullanımı ile hesapların denetlenmesi yöntemini anlattığından, o ayrıntılara girmiyoruz. Yasanın en sonunda ise şunlar yazılı:

> ***Düzenin Çok* Güçlü *Egemeni,* Büyük Koruyucu, *Büyük Komandör,* Evrensel Büyük Üstadı *ve Gerçek Muhafızı, Tanrı'nın lütfuyla Prusya Kralı, Brandenburg Magravı vb. isminin ikincisi* Yüce *Majeste Frederik'in huzurunda ve onayıyla, düzenli olarak çağırılan, birleşen ve toplanan 33'üncü* derece *Büyük Yüksek Konseyi'nde hazırlanan ve onaylanan* karar. *… Berlin'deki sarayımızda, 1786 şükran yılının Mayıs ayında, birinci* takvim *günü ve hükümdarlığımızın 47'nci yılında onaylandı ve yayımlandı.***

İstendiği kadar öyle denilmiş olsun! Böyle olması olanaksız ve uydurma…

1875 Değişikliği

Daha önce değindiğimiz gibi Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin anayasası, bazı yüksek konseylerin 1875 yılında bir araya geldiği Lozan Konvanı'nda gözden geçirildi ve bazı maddelerinin değiştirilmesinin gerektiği görüldü.

Yapılan önemli değişikliklerden biri, 33. derecedeki masonların yetkilerinin kısıtlanması oldu. Bunun gerekçesi anayasadaki bu yetkilerin zaman zaman yanlış kullanıldığının görülmesiydi.

Bu gerekçe üzerinde o tarihte ayrıntılı bir açıklama yapılmamıştı. İşin aslı çok daha sonra, 20. yüzyılın ikinci yarı ortalarında ortaya çıktı. Bu da Siyon Örgütü ile bağlantılı bir olayın sonucuydu. Özeti şöyle:

19. yüzyıl ortalarında, varlığını sürdürmekte olan Siyon Örgütü'nün başına o dönemin dünya çapında ünlü yazarlarından **Victor Hugo** geçmişti. 1870'li yıllarda Fransa Yüksek Konseyi'nin başında da, o tarihlerde Fransa'da çok iyi tanınan, zaman zaman Fransız hükümetinde yer almış olup Komünist eğilimli olduğu da bilinen, Yahudi asıllı **Adolphe Crémieux** bulunuyordu.

Bu ikisi arasında bir anlaşma yapılmıştı. Bu anlaşma, asıl adı daha uzun olmakla birlikte kısaca ***"Siyon Protokolleri"*** diye anılmış olan bir dizi belgedir.

Bu belgelerden bazılarında, Siyon Örgütü'nün bundan sonra ne gibi etkinlikler göstereceği, Masonluğun da buna nasıl katkıları olacağı belirtiliyordu.

Burada bir süre duralım ve "Siyon Protokolleri" olarak anılan bu belgelerin kamuoyunda nasıl tanınmış olduğuna değinelim.

■ ■ ■

1897 yılında Avusturyalı bir Yahudi olan Theodor Herzl'in önderliğinde olmak üzere, İsviçre'nin Basel kentinde bir uluslararası Yahudi kongresi toplanmıştı.

Bu kongrede, Yahudilerin ana yurtlarına kavuşmaları için bir örgüt kurulması, delegelerden birinin önerisi üzerine buna **"Dünya Siyonist Organizasyonu"** adı verilmesi kararlaştırılmıştı. Böylece örgütün politik ülküsü de **"Siyonizm"** adını almıştı.

Bu kadarla da kalmadı; sonraları İsrail Devleti'nin egemenlik politikası da bu adla anılır oldu.

Nitekim gününüzde de Siyonizm denilince herkesin anladığı budur.

Ancak bu konuyu bilenlerin indinde bir çelişki ortaya çıktı.

Çünkü "Siyonizm", aslında yüzyıllardan beri varlığını gizlemiş olan Siyon Örgütü'nün ülküsüydü.

Bu ülkü, özelliği bakımından Antisemitist yani Yahudilere karşıt bir nitelik taşıyordu.

Sözünü ettiğimiz şu Yahudi kongresinin delegeleri bunu bilmiyordu. Bu bir gizli ülkü olduğundan bilmeleri olanaksızdı.

Bilselerdi, kendi örgütlerinin adını öyle koymaz, politik ülkülerine de "Siyonizm" demezlerdi.

Durum böyle iken, 20. yüzyıl başlarında Yahudilere veryansın etmekte olan Antisemitistlerin eline, otuz yıl kadar önce düzenlenmiş "Siyon Protokolleri" geçti. Bu belgelerde yazılı olanlar çok yanlış anlaşıldı ve olmayacak bir şekilde yorumlandı. Öylesine ki, Siyon Örgütü'nün ülküsü Yahudilere mal edildi.

Bu belgelerde Masonluğun adının geçtiği hatta bir de sonunda ***"Siyon'un 33. dereceli ileri gelenlerince imzalanmıştır."*** diye bir söz bulunduğu için, Masonluğun da Yahudi ülküsüyle bağdaştırılmasına girişildi.

Ancak bu anlattıklarımız, daha sonraki olayların özeti... Bu vesileyle Masonluk ile Siyonizm arasında niçin bağlantı kurulmuş olduğunu da görmüş olduk ama şimdi bu konuyu bir yana bırakalım. (Bu kitabın Masonluğa karşıt girişimleri ele alacağımız 14. bölümünde bu konuya daha ayrıntılı olarak gireceğiz.)

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti yüksek konseylerinin Lozan'da toplanan 1875 tarihli konvanında anayasa üzerinde birtakım değişiklikler yapılırken, yüksek konsey üyelerinin yetkilerinin kısıtlanması işte bundan ileri geliyordu. Artık bir yüksek konsey üyesi kendi kafasına estiğince istediğini yapamayacaktı.

O toplantıda bulunan Adolphe Crémieux, bu değişiklik üzerine acaba ne yaptı, nasıl bir tepki verdi, orasını bilemiyoruz. İşin o yanı dedikodu…

Bu konuyla bağlantılı olarak şöyle bir soru beklenir: *«Siyon Örgütü Yahudilere karşı… Adolphe Crémieux ise bir Yahudi… Bu nasıl açıklanır?»*

Evet, Adolphe Crémieux Yahudiydi. Hatta 1860 yılında Fransa'da kurulan Alliance Israélite Universelle (Evrensel İsrail Birliği) adlı örgütün başkanlığına getirilmişti. Fakat bir süre sonra bu örgütü elinde tutmak isteyen Rotshild ailesiyle geçinemediğinden ayrılmıştı. Masonlukta da birkaç ayrı ritte dolaşmıştı. Ancak hepsinden önce bir politikacıydı. Çoğu politikacılar gibi öncelikle kendi çıkarını düşünürdü.

Demek ki, Masonlukta çok ilerlemiş hatta hayli yüksek bir görev üstlenmiş bulunmak bile "mason" olmanın göstergesi sayılmayabilir.

Şu Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin Anayasası üzerinde ne kadar da çok durulmuş. Biraz da diğer ritlerin yasalarından söz edilseydi…

■ ■ ■

Bu bölümde Masonluktaki yasaları incelerken bir yandan da bunların üzerindeki uyuşmazlıkları, dolayısıyla Masonluğun dünya çapındaki bölünmüşlüğünün asal nedenlerinden bazılarını görmüş olduk.

İzleyen bölümde o konuya gireceğiz.

Bakalım o bölümde diğer mason ritlerinin yasalarını da görebilecek miyiz? Masonluk Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nden ibaret değil ki…

♎ ♎ ♎